

MINĖJIMAI

KOVO 11-OJI – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA	
ŠČECINE – Witold Narkiewicz	3
SEINŲ „LIETUVIŲ NAMUOSE“ – Austėja Jakubickaitė	4
KAMPUOČIUOSE – Lenkijos lietuvių bendruomenės inf.	5
PUNSKO KOVO 11-OSIOS LICĖJUJE – Natalija Chšanauskaitė	6
PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO MOKYKLOJE – Olivija Venslauskaitė	8
SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOJE – Seinų lietuvių „Žibu- rio“ mokyklos inf.	9
PUNSKO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ DARŽELYJE – Vida Jolanta Stankevi- čienė	9

JUBILIEJAI

AKADEMIKO ZIGMO ZINKEVIČIAUS 100-OSIOMS GIMIMO METINĖMS – Darius Vilimas	11
--	----

MŪSŲ INTERVIU

KEPINIAI, ĮVAIRINANTYS VAIŠIŲ STALĄ – Rasa Žukauskienė	13
GYVENIMAS, KAI PASIRENKI ŠIRDIMI – Božena Bobinienė	17

ŽMONĖS

„GYVENIME NE VISKAS PRIKLAUSO NUO NORŲ, O NUO SUSIKLOSČIU- SIŲ APLINKYBIŲ“ – Jurgita Stankauskaitė	20
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

DIDŽIULIAI TARPUKARIU – Janina Macukonienė	22
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Pavasariui atėjus (Valdo Žilionio nuotr.)
Ramybė Punske (Vidos Valinčienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Gasperavičiūtė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2025-03-31

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**

**DZIAŁALNOŚĆ MAJĄCA NA CELU OCHRONĘ,
ZACHOWANIE I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ
MNIJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH
LUB ZACHOWANIE I ROZWÓJ JĘZYKA REGIONALNEGO**

**Zadanie publiczne pod nazwą:
Wydanie czasopism dla mniejszości litewskiej
„Aušra” i „Aušrelė”**

DOFINANSOWANIE
422 000,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
467 420,00 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
26-02-2025 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškiami tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Projektą „*Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai*“
iš dalies finansuoja
Medijų rėmimo fondas
(gauta parama projektui
– 10000 eurų).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Pasaulinio masto politikoje rimtų derybų metas. Visi sulaukę kvėpavimą laukiame stebuklo. Bet, ko gero, jis neįvyks. Pasaulio didieji įprastai savo matais sveria interesus. Deja, mes galime tik stebėti ir gyventi savo gyvenimą. Beje, neseniai Seinuose besilankiusi „Reuters“ žurnalistė klausinėjo, ar labai mes čia bijome gyventi, ar jau buvome susikrovę lagaminus ir kūrėme planus, kaip sprukti iš šio „pavojaus koridoriaus“. Mes, gyvendami kasdienį gyvenimą, įtampos nejaučiame, tačiau turistai, prigąsdinti teiginiu, jog tai „pavojingiausia vieta žemėje“, buvo sustabdę keliones į Suvalkų kraštą. Kaip bus šiais metais? Greitai pamatysime, juk ne už kalnų vasaros sezonas.

Atėjus pavasariui kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas mūsų krašte intensyvėja. Atšventus Kovo 11-ąją prasidėjo Lenkijos lietuvių draugijos renginiai vaikams. Jau vienas konkursas – Lietuvos istorijos ir geografijos – įgyvendintas, artėja Lietuvių kalbos konkursas-viktorina (šįsyk tema – Justino Marcinkevičiaus kūryba ir gyvenimas). O balandžio 9 d. – Vaikų teatrų festivalis. Dar balandžio 1-ąją laukia mūsų graži šventė – mokyklose lankysis Lietuvos ir Lenkijos pirmosios ponios Diana Nausėdienė ir Agata Kornhauser-Duda.

Nuo kovo 24 iki 28 Vilniuje, Seime, posėdžiaavo LR Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija. Kalbėta apie istorijos ir kultūros paveldą už Lietuvos ribų. Buvo proga iškelti ir mūsų krašto paveldo išsaugojimo klausimus.

Turtingas gyvenimas Punske bei Seinų kultūros namuose. Čia veikia naujos parodos, artėja koncertų metas. Jau balandžio 5 d. Punske lankysis Juozas Erlickas.

Kovo 11-oji – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA

Ščecine

WITOLD NARKIEWICZ

Kovo 9-ąją Ščecino lietuviai paminėjome Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną. Minėjime dalyvavo Lietuvos Respublikos garbės konsulas Ščecine Vieslavas Viekšchos (Wiesław Wierzchos), Ščecino „Świtez“ draugijos pirmininkė Kristina Korkuc (Krystyna Korkuć), Ščecino „Szlakiem Narbutta“ draugijos pirmininkas Voicechas Prusačikas (Wojciech Prusaczyk), Ščecino universiteto Tautinių mažumų instituto prof. Janušas Miečkovskis (Janusz Mieczkowski).

Susitikimo pradžioje sugiedotas Lietuvos himnas. Konsulas V. Viekšchos informavo, kad atrasta 1944 m. Svidvino apylinkėse mirusio Lietuvos karinio jūrų laivyno admiralo palaidojimo vieta ir kartu su Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija dedamos pastangos tai pagerbti. Jis taip pat kalbėjo

apie ruošiamą liepos mėnesį vykšančioms iškilmėms Pščelnike. Pirmininkas V. Prusačikas papasakojo apie ketinimą pagerbti jūrų desanto su pagalba 1863 m. sausio sukilėliams Klaipėdos apylinkėse atminimą. Ščecino universiteto profesorius J. Miečkovskis kalbėjo apie Ščecino lietuvių istoriją ir perdavė man Andžejaus Jurkuno (Andrzej Jurkun) iš Varmijos Mozūrų universiteto daktaro disertaciją „Lenkijos lietuvių mažumos organizacijų visuomeninė ir politinė veikla“.

Konsulas V. Viekšchos tradiciškai atvyko su dovana – gražiu buteliu originalios lietuviškos „Starkos“, kuri labai patiko besivašinantiesiems. Taigi skanaudami lietuviškus gėrimus ir puikius „Ukraineczka“ restorano cepelinus iškilmingai ir linksmai šventėme Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dieną.

Is Witold Narkiewicz asmeninio albumo

Seinų „Lietuvių namuose“

AUSTĖJA JAKUBICKAITĖ

Laisvė – tai žmonės, jų darbai, istorijos ir sprendimai. Tai jausmas, kuris telpa į vieną akimirką – kai žiūri į šalia esančius ir jauti, kad visi čia susirinkome dėl to paties tikslo.

Šiomet Kovo 11-ąją šventėme jau 35-ąją kartą. 1990 m. kovo 11 d. Lietuva pasauliui paskelbė istorinę žinią: atkuriamą nepriklausoma valstybę, vėl sugrįžtanti į demokratinių šalių bendruomenę. Ta pati diena, tas pats istorinis sprendimas – bet kiekvienais metais jis įgauna vis naujų spalvų.

Šią dieną Seinų lietuvių bendruomenė vėl susirinko drauge: vyresni ir jaunesni, tie, kurie prisimena 1990-ųjų jaudulį, ir tie, kuriems laisvė jau atrodo savaime suprantama.

MUZIKA, KURI NEŠA LIETUVĄ ŠIRDYJE

Į Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos minėjimą atvyko Vilniaus universiteto liaudiškos muzikos ansamblis „Jaunimėlis“, kuris Seinams padovanojo tai, kas jungia be žodžių – muziką, dainas ir šokius. Šventinio

Austėjos Jakubickaitės nuotr.

vakaro metu skambėjo gerai pažįstamos dainos: „Lietuva“, „Tu Lietuva, tu mana“, Vytauto Kernagio „Mūsų dienos – kaip šventė“. Kiekviena nata, kiekvienas balsas tapo bendro jausmo dalimi – lyg tiltu tarp praeities ir dabarties, tarp Vilniaus ir Seinų.

„Jaunimėlio“ šokėjai scenoje sukosi tradicinių liaudies šokių ritmu,

jie atliko tokius šokius kaip „Eisva rundužį“, „Tolkašokis“, „Subatos vakare“. Žiūrovai šypsojosi, plojimais palaikė atlikėjus, o kai kurie kartu niūniavo melodijas, įsiliedami į bendrą šventės dvasią.

Ansamblio meno programai vadovauja ilgametis lietuvių liaudies muzikos puoselėtojas Bronislovas Glovickis, o šokėjų grupę ruošia Gabrielė Kulienė. Jie į Seinus atvežė ne tik šventinį koncertą – jie atvežė jausmą. Tą tikrą, nesuvaidintą jausmą, kad Lietuva esame mes visi, kad mūsų kultūra, tradicijos ir dainos – tai mūsų tapatybės dalis, kurią privalome saugoti.

LAISVĖ – GYVAS PALIKIMAS

Kovo 11-oji – tai ne tik praeities įvykis, bet ir vertybė, kurią turime puoselėti. Tai laisvė kalbėti lietuviškai, mokyti savo vaikus mylėti Lietuvą, švęsti savo kultūrą ir istoriją. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos renginys Seinuose dar kartą priminė, kad laisvė nėra tik datos kalendoriuje – tai mes patys, mūsų darbai, mūsų tikėjimas ir ateitis.

Austėjos Jakubickaitės nuotr.

Kampuočiuose

LENKIJOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS INF.

Tradiciškai kovo 11 d. visų lietuviškų mokyklų atstovai susitiko Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo paminėti Kampuočiuose, Juozo Pečiulio sodyboje, prie Kovo 11-osios paminklo. Čia taip pat atvyko Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė Irena Gasperavičiūtė, Lenkijos lietuvių draugijos pirmininkas Robertas Slovikas, Punsko valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas, mokyklų direktoriai, vietos gyventojai.

Mokiniai parodė trumpą koncertą. Dalyvavo Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos ir vaikų darželio vaikučiai, Punsko vaikų darželio ugdytiniai, Punsko pagrindinės mokyklos mokiniai, Punsko Kovo 11-osios licėjaus atstovai, Vidugirių pagrindinės ir Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklų mokiniai.

Šįsyk oras buvo itin gailestingas ir saulutė negailėjo savo spindulių.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos popstudija

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Mokyt. A. Beinaris su savo mokiniais atidaro renginį

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Suvalkų lietuvių vaikų darželio ir mokyklos vaikai

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Punsko Kovo 11-osios licėjuje

NATALIJA CHŠANAUSKAITĖ

Bet reikia turėti šviesos su savimi, iš savęs, kad šviestum tamsybėse visiems ant kelio stovintiems, kad jie išvydę patys rastų šviesos savyje ir eitų savo keliu, kad nestovėtų tamsybėse.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis

Punsko licėjus iškilingai švenčia Kovo 11-ąją. Tai mums itin svarbi data. Šiais metais minime 35-ąsias Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metines.

Punske nuo pat ryto plevėsavo iškeltos vėliavos, žmonių širdys alsavo džiaugsmu, pasididžiavimu, šventine nuotaika. Šią dieną visi rinkosi paminėti Lietuvai ypatingą datą. Punsko bažnyčioje šv. Mišias už Lietuvą ir Kovo 11-osios licėjų atnašavo parapijos klebonas Andžėjus Opanovskis (Andrzej Opanowski) ir vikaras Adomas Adukauskas. Po pamaldų Punsko kultūros namuose vyko

Is Punsko licejaus archyvo

Is Punsko licejaus archyvo

iškilmingas Kovo 11-osios licėjaus mokinių parengtas koncertas. Šventės pradžioje buvo įnešta mokyklos vėliava, sugiedotas Lietuvos himnas. Visus susirinkusius sveikino mokyklos direktorius Alvydas Nevulis.

Po oficialiosios dalies licėjaus jaunimas pradėjo savo šventinį pasirodymą, kurio metu kartu su gausiai susirinkusia publika džiaugėmės laisve: šokome tautinius šokius, dainavome patriotines dainas, deklamavome Lietuvai skirtus gražiausius eilėraščius. Kadangi 2025-ieji paskelbti M. K. Čiurlionio metais, koncerto programą papuošėme šio garsaus kompozitoriaus ir dailininko kūryba.

Koncerto pradžioje nuskambėjo moksleivių grupės atliekama Andriaus Mamontovo daina „Geltona. Žalia. Raudona“ (solistės Inesa Nevulytė ir Faustina Radzevičiūtė). Po to pasirodė šokių grupė „Šalčia“, kuriai vadovauja Asta Pečiulienė. Šokėjai atliko penkis šokius. Be to, publika turėjo progą pamatyti ir šiemet išėinančių licėjaus ketvirtokų Šimtadienio meno programos dalį. Jos šūkis – Mažojo princo žodžiai: „Matyti galima tik širdimi. Tai, kas svarbiausia, nematoma akimis.“ Abiturientai taip pat atliko dainą „Švieski, žvaigžde, aukštai“. Vėliau

scenoje suspindėjo licėjaus choras „Pašešupiai“, kuriam vadovauja Dainius Pavidonis, koncertmeisteris Raimundas Martinkėnas. Choristai atliko kelias lietuviškas dainas, tarp jų ir M. K. Čiurlionio lietuvių liaudies dainą „Oi, lekia, lekia gulbių pulkelis“. Koncerto metu skambėjo eilės, buvo rodomos M. K. Čiurlionio paveikslų nuotraukos. Renginio pabaigoje visi dalyviai ir žiūrovai, susikibę už rankų, sudainavo dainą „Žemėj

Lietuvos“. Tai neapsakomas jausmas, kai visus jungia Vienybė, Meilė, Pagarba Lietuvai ir gimtajam žodžiui.

Šiam koncertui ruošėmės ilgai. Naujų šokių ir dainų mokėmės jau nuo pat mokslo metų pradžios. Džiugu, kad mūsų darbo rezultatais galime dalintis su kitais. Savo darbais puošiame licėjaus šventes, Punsco kultūros namų renginius. Susitikimų metu ne tik mokomės šokti lietuvių liaudies šokius, dainuoti įvairias lietuviškas dainas, bet galime ir bendrauti, ir smagiai leisti laiką. Be to, dalyvavimas popamokinėje veikloje mokinius skatina visuomeniniam darbui, lietuviybės išlaikymui, žadina jų tautinę savimonę.

M. K. Čiurlionis sakė: „Aš esu pasiryžęs visus savo buvusius ir būsimus darbus skirti Lietuvai.“ Taip ir mūsų, visų Punsco krašto lietuvių, pareiga yra gerbti, mylėti ir saugoti savo gimtąją kalbą. Nors esame atskirti nuo Lietuvos, sugebėkime išsaugoti lietuvišką žodį, lietuvių kultūrą ir tradicijas.

Ačiū vadovams, mokytojams. Ačiū Lietuvai, kad esame.

Punsco Kovo 11-osios licėjaus moksleiviai su renginio svečiais

Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje

OLIVIJA VENSLOUSKAITĖ

*Kas yra Tėvynė?
Argi padangė, visų apdainuota,
kalvos ir slėniai,
miško gaudimas
ir jūros ošimas?
Man rodos –
Tėvynę man tiesia žmogus,
jo kraujas pralietas,
sentėvių kapas,
rankos sudiržusios, kietos.
Man rodos, Tėvynė –
daina
ir meilė, draugystė,
žodis geras, jaukus.
Man rodos,
Tėvynę man neša Žmogus.*

Ona Miciūtė

Kovo 11-oji – tai ne tik istorinė data, bet ir priminimas, kokia brangi yra laisvė. Šiandien, kai Ukrainoje tebevyksta nuožmi kova už laisvę, mes dar labiau suvokiame, kad nepriklausomybė nėra savaime suprantama – ją reikia branginti, saugoti ir apie ją kalbėti.

Punsko mokykla yra lietuviybės tvirtovė, kurioje auga laisvi, sąmoningi jauni žmonės, gerbiančios savo tautos istoriją ir vertybes. Čia puoselėjame lietuvišką žodį, kultūrą, tradicijas ir kasdien mokomės suprasti, kad laisvė – tai ne tik teisė kalbėti gimtąja kalba, bet ir atsakomybė ją išsaugoti ateities kartoms.

Šiomet Kovo 11-osios šventinį minėjimą mūsų mokykloje parengėme mes, 6 b klasės mokiniai, su auklėtoja Vida Uzdiliene. Mūsų auklėtoja nuoširdžiai stengėsi, kad programa būtų kuo gražesnė ir prasmingesnė, o mes mielai jai padėjome. Ne tik kalbėjome apie laisvės prasmę, bet ir dainavome, grojome įvairiais instrumentais. Priminėme, kad daina ir

Iš Punsko mokyklos archyvo

žodis visada buvo mūsų tautos stiprybės simboliai. Lietuviai dainavo tremtyje, partizanų bunkeriuose, Sąjūdžio mitinguose. O mes dainomis šiandien parodome, kad esame savi. Mes iš niekur neatėjome, visada čia buvome, esame ir būsim. Minėjimą pradėjome daina „Ant bangos“, atlikome nuostabią roko operos dainą „Dievas davė“. Pabaigoje pagarbiai sugiedojome Lietuvos himną. Dainuodami ir grodami priminėme, kokios svarbios yra mūsų kultūra, kalba ir tradicijos.

Minėjimo metu mokyklos svetainėje skambėjusios melodijos ne tik kūrė šventinę nuotaiką, bet ir priminė, kad mūsų laisvė nėra duotybė – ji laimėta ir privalo būti puoselėjama. Švęsdami Kovo 11-ąją, mes išreiškiame pagarbą tiems, kurie kovojo už Lietuvą, ir solidarumą su tais, kurie šiandien dar tebekovoja už savo nepriklausomybę.

Šventės metu taip pat parodėme specialiai paruoštą interviu. Pakalbinoje Punsko valsčiaus viršaitį Vytautą Liškauską, Punsko lietuvių kultūros namų direktorę Astą

Pečiulienę bei mokinių tėvus – Aliciją ir Algirdą Zimnickus. Paklausėme jų, ką jiems reiškia Lietuva, kiek svarbi lietuviybė šiame krašte, kaip jie mato mūsų tautos ateitį, ar mūsų kraštą galima pavadinti Lietuva. Jų atsakymai buvo jaudinantys ir prasmingi – visi pabrėžė, kad Lietuva yra ne tik geografinė vieta, bet ir jausmas, bendrystė, kalba, istorija ir atsakomybė perduoti šias vertybes jaunajai kartai. Šis interviu tai savotiškas įrodymas, kad mes, Punsko mokyklos mokiniai, aktyviai prisidedame prie lietuviybės puoselėjimo įvairiausiais būdais, gerbiame savo tautos istoriją ir tęsiame senelių bei prosenelių pradėtą darbą. Ačiū mokytojai Vidai Uzdilienei už jos kūrybiškumą ir atliktą darbą, kuris, manau, turės išliekamąją vertę.

Dėkojame visiems, kurie pasidalijo savo mintimis apie Lietuvą. Šiandien kaip niekad anksčiau turime vertinti laisvę, apie ją kalbėti ir dainuoti, kad ji niekada nebūtų prarasta. Tegul Kovo 11-oji įkvepia mus visus didžiuotis savo tauta ir drąsiai ginti tai, kas mums brangiausia!

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje

SEINŲ LIETUVIŲ „ŽIBURIO“ MOKYKLOS INF.

Kovo 11-oji Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje paminėta nestandartiškai. Vyko žinių apie Lietuvą viktorina, tiksliau... dvi viktorinos. Vyresnėms klasėms ji buvo paruošta Kahoot programėlėje. Čia mokiniai turėjo žinoti ir aukščiausią kalvą Lietuvoje, ir didžiausius miestus, ir Lietuvos didžiuosius kunigaikščius, ir daug kitų svarbių dalykų. Viktoriną vedė aštuntokai. Varžėsi mokiniai savo klasėse. Daugiausiai žinantys apie Lietuvą pelnė šešetis iš lietuvių kalbos.

Irenos Gasparytės nuotr.

1–3 klasių mokiniams buvo parengti kiti klausimai ir viktorina vyko svetainėje. Mokiniai buvo suskirstyti į grupes taip, kad jose būtų įvairaus amžiaus vaikų. Grupės parinko sau gražius vardus ir narsiai kovėsi. Viktorinos klausimai šiems mokiniams buvo kiek paprastesni, bet vis tiek jie privalėjo žinoti, kas parašė Lietuvos himną ar kaip vadinasi dabartinis Lietuvos prezidentas. Nugalėtojai buvo apdovanoti užrašų knygelėmis, tušinukais ir trispalvės širdelės formos ženkliais.

Visa diena mokykloje buvo šventiška, o vaikai atėjo pasipuošę trispalviais drabužiais arba bent prisisegę vėliavėlę.

Punsko savivaldybės vaikų darželyje

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Punsko savivaldybės vaikų darželyje greitai prabėgo pirmas mokslo metų pusmetis. Jau daug kas nuveikta. Dideliais žingsniais atkeliauja pavasaris. Darželyje su vaikais švenčiame ne tik didžiąsias metų šventes, bet būtinai paminime ir Sausio 13-ąją, Vasario 16-ąją, Kovo 11-ąją. Ugdyti pilietiškumą ir skiepyti meilę savo Tėvynei svarbu nuo pat mažens. Patriotiškumo ugdymas prisideda prie pagrindinių vertybių, tokių kaip meilė savo šaliai, pagarba istorijai, bendruomeniškumas

ir atsakomybė. Vaikai, kurie anksčiau išmoksta vertinti savo šalies istoriją, simbolius ir tradicijas, taip pat mokosi gerbti ir puoselėti šias vertybes kasdieniame gyvenime. Punsko savivaldybės vaikų darželio tikslas – įskiepyti šias reikšmingas vertybes savo ugdytiniais. Užsiėmimų su vaikais metu kalbame apie kultūros vertybes, tradicijas, papročius, Lietuvos istoriją, valstybines šventes ir simbolius. Šventės teikia džiaugsmo, švęsdami mes išreiškiame pakilius jausmus – patriotizmo, vienybės ir bendrumo.

Laisvės gynėjų atmintis gyva ir mūsų darželyje. Šiomet, kaip ir kasmet, prisijungėme prie akcijos „Pergalės šviesa“. Sausio 13-osios rytą darželio languose sužibo atminimo žvakelės – gyvybės, šviesos, atminimo ir vienybės simbolis. Sausio 13-oji yra mūsų visų, visų šeimų, artimųjų istorija. Tą dieną ji atgimsta prisiminimais, liudijimais. Vaikai piešė ir spalvino neužmirštuolę, parodydami, kad vertina Laisvės kovotojų auką ir yra dėkingi, jog šiandien gali džiaugtis laisva Tėvyne.

Vasario 16-oji

Vasario 16-oji – išskirtinė data valstybės istorijoje, liudijanti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės siekius. Ši diena tai mūsų, lietuvių, vienybės, valstybingumo atkūrimo ir išsaugojimo simbolis. Vasario 16-oji – Lietuvai reikšminga šventė. Ji labai svarbi ir darželinukams, kurie lanko Punsco savivaldybės vaikų darželį. Visų grupių vaikai prieš šventę ruošė piešinius, mokėsi Lietuvai skirtų eilėraščių, šokių ir dainų bei giedoti „Tautišką giesmę“. Visi ugdytiniai žino, kokia šios iškilmingos šventės prasmė, kokie yra valstybiniai simboliai, kokios jų spalvos ir ką jos reiškia.

Darželinukai su pačių pagamintomis trispalvėmis kartu su auklėtojais buvo nuėję prie Varpinės giedoti Lietuvos himną. Vasario 16-oji – puikus laikas ir tinkama data skiepyti pilietines ir tautines vertybes, kad vaikai suprastų, jog jie yra gražiausia tautos dalis.

Šių metų kovo 11 dieną mūsų

darželyje nuskambėjo ir nuaidėjo Kovo 11-osios šventė. Visi kartu, kaip susivienijusi tauta, džiaugsmingai ir iškilmingai paminėjome vieną svarbiausių lietuviams dienų. Tai darželyje labai laukiama šventė. Jai besiruošdami ugdytiniai su

auklėtojais daug kalbėjo apie Tėvynę – jos praeitį ir dabartį, gamtos grožį, apie tai, kuo garsus mūsų kraštas ir ką kiekvienas iš mūsų galėtų padaryti dėl savo Tėvynės.

Visi lietuviškų grupių vaikai, šventiškai nusiteikę ir pasipuošę, susirinko darželio koridoriuje, parodė Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienai skirtą meno programėlę. Ugdytiniai kartu su auklėtojais surengė nuoširdžią, Lietuvos trispalvėmis papuoštą šventę. Programėlės pabaigoje visi vaikai su mokytojais sudainavo dainą „Svarbiausi žodžiai“. Programėlės pasižiūrėti atvyko ir darželinukų tėveliai. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos paminėti į Kampuočius buvo nuvykę vyresniųjų grupių vaikučiai.

Kiekvieną šventę stengiamės paminėti kūrybiškai ir išradingai. Ta proga darželio koridoriuje surengta vaikų dailės darbų paroda „Nupiešiu Lietuvą“. Savo piešiniuose vaikai pavaizdavo viską, kas jiems yra svarbiausia – šeimą, gamtą, namus, gyvūnus, gėles ir tautinius simbolius. Visa tai – jų LIETUVA.

Kovo 11-oji

Akademiko Zigmo Zinkevičiaus 100-osioms gimimo metinėms

DARIUS VILIMAS

Šiomet minimos pasaulinio lygio baltisto, akademiko profesoriaus Zigmo Zinkevičiaus (1925–2018) 100-osios gimimo metinės. Šia proga 2025 metus Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė Zigmo Zinkevičiaus metais, Seime įvyko akademikui skirta konferencija „Kalba, tauta, valstybė“, išleista atsiminimų apie jį knyga „Kalba buvo jo gyvenimas“.

Vienas produktyviausių XX a. antrosios pusės ir XXI a. pradžios bei labiausiai cituojamas lietuvių kalbininkas gimė 1925 m. sausio 4 d. Juodausių kaime, netoli Ukmergės.

Mokėsi Juodausių šešiametėje mokykloje (1933–1939), po to Ukmergės gimnazijoje (1939–1945). 1945–1950 m. studijavo Vilniaus universitete, jį baigęs liko ten dirbti mokslinį ir pedagoginį darbą. Vilniaus universitete Z. Zinkevičius dirbo 45 metus! 1954–1968 m. jis buvo Istorijos ir filologijos fakulteto prodekanas, 1973–1988 m. Lietuvių kalbos, 1988–1991 m. Baltų filologijos katedros vedėjas. Profesorius dėstė ir Vilniaus pedagoginiame institute (VPI), vėliau ir Lietuvos konservatorijoje, atkurtame Vytauto Didžiojo universitete (VDU). Z. Zinkevičius 1995–1996 m. buvo Lietuvių kalbos instituto direktorius, 2001–2009 m. Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto tarybos pirmininkas, Mažosios Lietuvos enciklopedijos (MLE) vyr. redaktorius (2000–2006), leidinio „Kalbos praktikos patarimai“ vyr. redaktorius, Valsstybinės lietuvių kalbos komisijos narys. Profesorius (1969), Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys (1990), Lietuvos katalikų mokslų akademijos (1991), Švedijos karališkosios humanitarinių mokslų akademijos (1982),

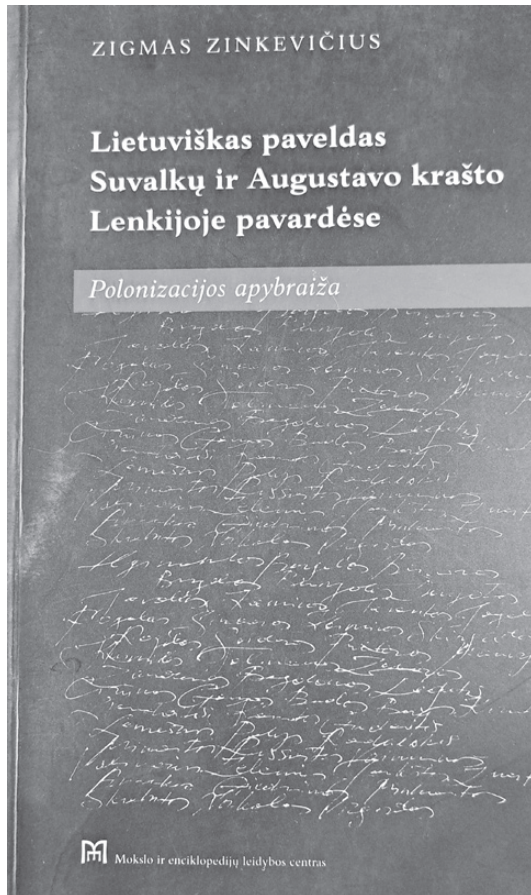
Norvegijos mokslų akademijos (1991), Latvijos mokslų akademijos (1995) akademikas, Latvijos universiteto (1991), Vytauto Didžiojo universiteto (1994) garbės daktaras.

Pagrindinės akademiko mokslinių interesų sritys: baltistika, lietuvių kalbos istorija, dialektologija, vardynas, tarmės, Rytų Lietuvos kultūra. Pasaulyje nebuvo ir turbūt dar ilgai nebus mokslininko, tiek daug davusio lietuvių kalbos istorijos tyrinėjimams. Z. Zinkevičius parašė per 100 knygų, daugiau nei 1000 mokslinių straipsnių lietuvių ir užsienio kalbomis ir dar apie 1000 populiariųjų straipsnių. Vien jo straipsnių rinktinė (2002–2004) sudaro 4 storus tomus! Jis padėjo parengti apie 20 lituanistinių kalbos vadovėlių aukštosioms mokykloms. Akademikas nebuvo vien „kabinetinis“ mokslininkas, gyvai domėjosi daugeliu valstybės gyvenimo aktualiųjų, ypač rūpinosi nutautintos Rytų Lietuvos reikalais, lietuvių gyvenimu už Lietuvos ribų, gynė lietuvių kalbą ir nuo pseudomokslininkų, ir nuo biurokratų.

Sunku išvardyti visas akademiko knygas, būtina paminėti bent svarbiausias. Turbūt reikėtų jas padalinti (sąlyginai) į mokslo ir mokslo populiarinimo grupes. Prie svarbiausių mokslo veikalų priskirtina profesoriaus „Lietuvių antroponimika: Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje“ (1977), „Lietuvių kalbos istorinė gramatika“ (2 tomai, 1980–1981), 7 tomų „Lietuvių kalbos istorija“

Zigmas Zinkevičius

(1984–1995), „Lietuvių tautos kilmė“ (2005), „Lituanistikos (baltistikos) mokslas ir pseudomokslas“ (2006).

„Lietuvių asmenvardžiai“ (2008) yra stambiausias jo mokslinis darbas apie lietuvių asmenvardžius. Jame – asmenvardžių (daugiausia pavardžių) formavimosi apžvalga. Temiškai panašus yra ir „Senosios Lietuvos valstybės vardynas“ (2007), kur paneigiama dažnai perdėtai išpūsta gudų elementų įtaka Lietuvos vardynui.

Daug mokslinių darbų parašyti populiaria, skaitytojui suprantamesne forma. Pavyzdžiui, darbe „Lietuvių poteriai“ (2000) autorius, remdamasis lingvistiniais duomenimis, įtikinamai įrodo, kad svarbiausi poteriai buvo išversiti į lietuvių kalbą dar Mindaugo laikais XIII a. iš senosios vokiečių kalbos, o ne po Jogailos krikšto 1387 m. iš lenkų kalbos, kaip buvo manyta iki šiol. Krikščionybės įtakai

skirti ir darbai „Krikščionybės ištakos Lietuvoje“ (2005) bei „Krikščioniško vardyno kelionė į Lietuvą“ (2010).

Z. Zinkevičius aktyviai domėjosi Pietryčių Lietuvos problemomis. Be nuveiktų darbų šiame krašte jam būnant ministru ir vėliau, pažymėtinas darbas „Rytų Lietuva praeityje ir dabar“ (1993, rusų kalba 1996), kur populiariai ir aiškiai pasakojama šios Lietuvos dalies istorija, paneigiami piktavalių prasimanymai, iškraipantys jos vaidmenį istorijoje. Panašias problemas paliečia ir „Vilnijos lenkakalbių pavardės“ (2012).

Akademikas nesitaikstė ir su vietinių prasimanėlių „kūryba“. Tam skirta studija „Istorijos iškraipymai“ (2004), kur detalai aptariamasi ir paneigiamasi visos tos teorijos. Gerokai iki dabar kilusios „litvinizmo“ (baltarusių antilietuviškų pretenzijų) bangos Z. Zinkevičius įtikinamai sutriuš-

kino visus jų nemokšiškus argumentus, remdamasis kalbotyros mokslu – „Lietuvos senosios valstybės 40 svarbiausių mįslių“ (2011).

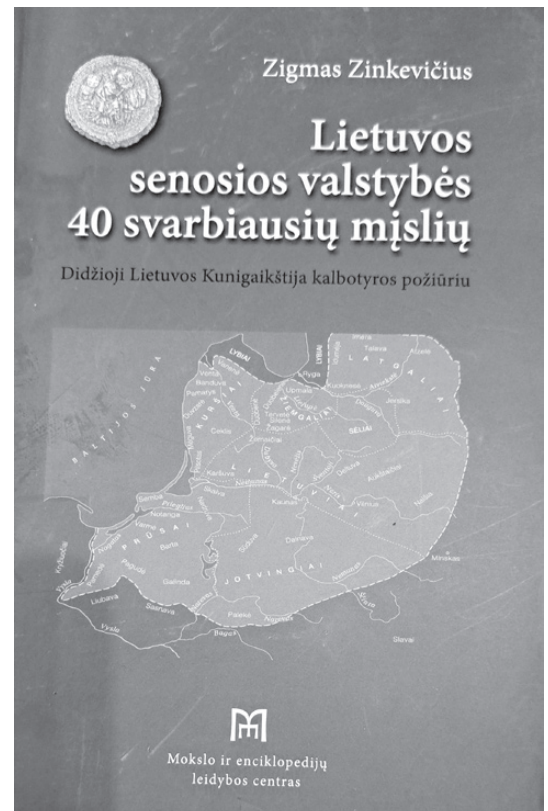
Be keliolikos vadovėlių studentams, paminėtinas labai gražiai išleistas populiarus albumas mokiniams „Tautos kilmė“ (kartu su archeologu A. Luchtanu ir antropologu G. Česniu, 2006 m.; yra jo leidimai ir anglų, vokiečių, rusų ir italų kalbomis), kuriame vaizdingai pasakojama apie lietuvių kalbos ir tautos kilmę. Tautos praeičiai skirta ir viena paskutinių akademiko knygų „Lietuviai: praeities didybė ir sunykimai“ (2013).

Mūsų regiono problematikai skirtos studijos „Lietuviškas paveldas Suvalkų ir Augustavo krašto Lenkijoje pavardėse“ (2010) ir „Lietuviškas (baltiškąs) paveldas Balstogės vaivadijos pavardėse“ (2011), kuriose autorius

įrodo, kad didžioji dalis to krašto pavardžių yra lietuviškos arba baltiškos kilmės. Neužmiršta ir Mažoji Lietuva – „Mažosios Lietuvos indėlis į lietuvių kultūrą“ (2008).

Visi čia paminėti darbai yra atskiros knygelės, apie straipsnius net nekalbėsime. Būtina pažymėti, kad nepaisant gausybės akademinių ir visuomeninių nuopelnų, prof. Z. Zinkevičius buvo nepaprastai kukli asmenybė, dėmesingas patarėjas, įdomus pašnekovas, didelis Lietuvos patriotas, giliai išgyvenęs dėl atkurtos valstybės klaidų ir nesėkmių. Ir tai visai ne skambūs žodžiai! Juk Z. Zinkevičiaus pastangomis per pusantrų metų jam būnant ministru buvo sukurtas lietuviškų mokyklų tinklas Pietryčių Lietuvoje...

Šįkart liko neaptarta akademiko veikla jam būnant Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministru (1996–1998) bei Lietuvos krikščionių demokratų partijos (LKDP) pirmininku (1999–2001). Bet tai jau atskira ir ne mažiau intriguojanti istorija. Apie ją – kitą kartą.

Kepiniai, įvairinantys vaišių stalą

RASA ŽUKAUSKIENĖ

Mūsų krašte gausu įdomių ir skanių patiekalų, pyragų. Dažniausiai moterys kepa visokiausius skanėstus. Naudojasi receptais iš savų namų arba pačios bando eksperimentuoti, kurti savo įvairių patiekalų, kuriuos galbūt kada nors gamins jų vaikai, receptus. Kartais net nepastebime, kokių skanėstų turime savo krašte. Labai džiugu, kad 2024 m. mūsų kraštiečiai Aldonai Šupšinskienėi suteiktas „Perlo“ apdovanojimas už skanius tradicinius dzūkikiškus ragelius. Kalbuosi su apdovanota „Raguolio“ įmonės savininke.

Rasa Žukauskienė: Pradžioje prašyčiau papasakoti apie savo veiklą. Nuo kada domitės maisto gaminimu?

Aldona Šupšinskienė: Gaminti mėgau nuo mažų dienų. Žinom, kad

seniau visos vestuvės, šermenys ar didesnės puotos visada vykdavo namuose. Burdavosi kaimo moterys bei apylinkės šeimininkės. Mama visada ir mane vesdavosi, kad padėčiau ką pamazgoti ar pagaminti.

Mano mama labai mėgo gaminti, kepti. Brolis sako: „Mūsų mama iš nieko pagamindavo ką nors skanaus.“ Ir taip nuo mažens pripratau. Kitas žmogus, iš kurio daug išmokau, tai mamos teta Monika Pečiulienė iš Pelelių kaimo. Dažnai ruošdavo valgius vestuvėms. Štai tokios mano pradžios buvo. Aišku, man labai patiko padėti gaminti, tai buvo malonumas, o ne pareiga. Kai buvau jau vyresnė, tekdavo pabendrauti, kartu padirbti su Birute Vydriene, ko nors naujo iš jos išmolti.

Visus kepus pyragus, tortus ragavo mano šeima, artimieji. Ar krikštyną, ar Pirmosios Komunijos,

vestuvių, gimtadienio, ar kokia kita proga buvo kepami tortai, pyragai. Artimieji vaišindavo kitus žmones, o tie prašydavo, kad ir jiems iškepčiau. Taip norinčiųjų paragauti mano pyragų ratas didėjo. Kadangi vyras tada dirbo Suvalkuose ir kasdien galėjo pristatyti į namus mano kepus skanėstus, labai greitai augo klientų skaičius. Paskui jau jų buvo tiek, kad reikėjo patobulinti darbo sąlygas. Pastatyti patalpas, kad lengviau būtų kepti. Tačiau nemaniau, kad viskas atrodys taip, kaip atrodo dabar.

Mano pyragai nukeliavo iki Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigos. Jie pasiūlė vykti į įvairias regioninių patiekalų muges, kur vis daugiau žmonių pažindavo mūsų gaminius. Vis daugiau organizatorių kviesdavo į įvairias šventes. Buvo toks laikas, kad vykdavome kas savaitgalį. Taip didėjo susidomėjimas. Visada atsirasdavo žmonių, kurie mus skatino atvykti prisikepus skanumynų. Taigi po gana trumpo laiko prireikė veiklą registruoti, įdarbinti darbuotojus ir pradėti darbą didesniu mastu. Kas dar skatino registruoti? Atsirado klientų, kurie norėjo pardavinėti mūsų produktus savo parduotuvėse (netgi vykdančių didmeninę prekybą). Siekė pasirašyti su mumis sutartį. Viskas vyko labai greitai.

Kartais imi ir pagalvoji: kaip čia mes, žmonės, susiję su Vidugiriais, Punksku, Vesalavu, su savo gaminiais „išsimušėme“ į visą Palenkę, o dabar ir visos Lenkijos mastu jie yra žinomi?

Darbuotojų vis daugėjo. Dabar pas mus dirba 7 žmonės. Geriausia

Iš Aldonos Šupšinskienės asmeninio albumo

„Perlo 2024“ už ragelius „Dzūkėliai“ iškilmingas įteikimas Poznanėje

Konkurso „Mūsų kulinarinis paveldas“ pirmasis etapas Tikocine 2024 m.

gaminų reklama – tai informacijos perdavimas iš lūpų į lūpas. Šie gaminiai yra regioniniai, iš kokybiškų produktų, kas dar padidina jų atrakcingumą.

Visada mėgau kepti. Šis malonumas tapo ir darbu, šeimos išlaikymo šaltiniu. Darbu, nuo kurio niekada nepavargsti...

R. Ž.: Kelintais metais buvo atidarytas „Raguolis“? Kodėl taip pavadinate savo įmonę?

A. Š.: Oficialiai „Raguolis“ buvo atidarytas 2009 metais. O pavadinti norėjome šakočiu, bankuchenu, bet paskui sakom: tegul bus mūsiškai – raguolis. Taip ir liko.

R. Ž.: Iš kur imate receptus?

A. Š.: Visi mano receptai yra gauti

iš šeimos, mamos, tetų. Šimtalapis, rageliai, skruzdėlynas buvo kepami mano šeimoje.

Tačiau to šimtalapio, kurį aš kepu, receptą man davė karaimė iš Trakų. Štai susipažinau su viena moterimi, ji pavaišino mane savo iškeptu pyragu, jo skonis truputį skyrėsi nuo to, kurį mūsų krašto moterys kepa, bet man patiko. Ji atskleidė paslaptį. Pažadėjau jos niekam neišduoti. Nors ir dirbu su darbininkais, bet niekas nežino viso recepto. Šis darbas nėra lengvas. Rankų darbo nepakeisim naujoviška technologija.

Manau, kiekvienas virėjas, kepėjas turi savo paslaptis, kad patiekalai, pyragai būtų neeiliniai.

Namuose išmokau kepti „mūsišką“ skruzdėlyną. Būdama aštuntoje klasėje (tai buvo 1991 m.), iškeliavau į stovyklą Lietuvoje. Ten gyveno mano dėdė. Jis susirašė su mano tėvais, kad mane pasiims pas save į svečius. Ten vyko vestuvės, kurioms jo žmona kepė skruzdėlyną. Jis skyrėsi nuo kepamo mūsų krašte. Aš buvau juo sužavėta. Namo sugrįžau su receptu. Man šis pyragas buvo toks skanus, kad pradėjome jį ir namuose kepti.

R. Ž.: Kodėl keplate būtent ragelius, šakočius, šimtalapius, skruzdėlynus? Kas šiame darbe Jus labiausiai žavi? Iš kur mintis kepti tradicinius pyragus, o ne naujoviškus, prašmatnius tortus?

A. Š.: Viską noriu daryti pagal tradiciją, pagal senas receptūras. Labai vertinu visus savo gaminius, vertinu natūralumą, tradiciškumą. Mėgstu natūralius produktus, kur nėra nenatūralių priedų. Naudoju pačios geriausios kokybės produktus, nes tai lemia pyragų skonį. Ką pagaminu, mėgstu ragauti. Įdomu, kad kiekviena kepėja naudoja tokį patį receptą, o skonis yra kitoks. Tai fenomenalu! Aišku, kiekvienas patiekalas turi savo istoriją ir paslaptis.

R. Ž.: Koks Jūsų mėgstamiausias pyragas, kurį visada mielai skanaujate?

A. Š.: Mėgstu aguonų, kurioms būdingas neįprastas saldumas, skruzdėlyno lakštų ir medaus skonį. Ir šviežio šakočio, kuris tirpsta burnoje...

R. Ž.: Ką galėtumėte papasakoti apie konkursus? Galbūt kas paskatino juose dalyvauti? Kokios emocijos vyravo? Kas paliko didžiausią įspūdį?

A. Š.: Pirmas konkursas, kuriam dalyvavome – 2010 m. „Mūsų kulinarinis paveldas – regionų skoniai“ („Nasze Kulinarne Dziedzictwo-Smaki Regionów“). Jis vyko Balstogėje. Konkurse dalyvauti paragino Danutė Bobinienė. Pristatėme šimtalapį ir ragelius. Rageliai „Dzūkėliai“ tada laimėjo trečiąją vietą, o šimtalapis – pirmąją. Dėl to jis nominuotas „Perlui“. Mes buvom labai nustebug, nes matėme, kokių įvairių įdomybių buvo pasigaminę kiti konkurso dalyviai. Džiaugėmės, kad buvome pastebėti, įgavom didesnį pasitikėjimą.

2024 metais Danutė vėl paragino dalyvauti konkurse „Mūsų kulinarinis paveldas – regionų skoniai“. Mes su vyru esame jai be galo dėkingi. D. Bobinienė mus

prikalbino siekti „Perlo“ su rage-liais „Dzūkeliais“ bei dalyvauti konkurse su skruzdėlynu.

Šio konkurso pirmoji dalis vyko Tikocine, nepaprastai gražioje vietoje. Buvo labai daug dalyvių. Aš važiauvau ne varžytis ir laimėti, o tiesiog dalyvauti, pamatyti žmones, pasidomėti, ką Palenkės vaivadija dar turi parodyti. Komisija buvo gana rimta, po kelis kartus ėjo, ragavo, bet gera atmosfera ten buvusi. Kadangi rageliai jau buvo apdovanoti anksčiau konkurse, jie iškart nominuoti „Perlui“. Dar turėjau skruzdėlyną. Už jį gavau apdovanojimą. Jau kitam konkursui galėsiu pateikti skruzdėlyną, kad būtų nominuotas „Perlui“.

Varšuvoje vyko antroji dalis. Čia komisija produkto neragavo. Turėjo tik jo aprašymą. Labai svarbu, kad būtų kuo gražiau, kruopščiau aprašyta, nes komisija „ragauja žodžius“. Ir Varšuvoje mums pripažino „Perlą“ už „Dzūkelius“.

R. Ž.: Papasakokite, kokie išpūdžiai, laimėjus prestižinį konkursą.

A. Š.: Tai labai didelis išgyvenimas. Pagalvoji, kad verta siekti, stengtis ir daryti kiekvieną darbą „100 procentų“. Mes suprantam, kad pristatydami produktą, savo įmonę, pristatome ne tik save, bet ir mūsų kraštą. Reikia, kad apie šitą mažą, bet turtingą kampelį girdėtų, kad žinotų, jog mes čia esame. Visuomenei parodome, jog nebijome pasakyti, kad esame lietuviai. Kad mes nesame ateiviai, bet čia – mūsų protėvių šaknys, o jų receptai išliko iki dabar ir jie įvairina mūsų vaisių stalą.

Aišku, „Perlas“ tikrai platina horizontus, tampi pastebimas šalies mastu. Pats „Perlo“ įteikimas, išėjimas į sceną tarp minios žmonių, atvykusių iš visos Lenkijos, iš kiekvieno mažesnio ar didesnio kampe-lio. Nepaprastas jausmas. Tai reikia pajusti, žodžiais sunku nusakyti. Aišku, visada verta stengtis duoti iš savęs viską, kad tave pastebėtų, galbūt paragintų dalyvauti konkurse. Atsiranda ištikimi klientai, žmonių dėkingumas.

Čia pelnas ne tik mūsų, bet ir dar septynių šeimų, mano septynių

darbuotojų. Aš žinau ir jos žino, kad šį išmoktą darbą jos daro sau. Šis darbas teikia malonumą, o ne nuovargį. Aišku, esu be galo laiminga, kad turiu tokias nuostabias darbuotojas, kurios greitai mokosi ir labai gerai dirba. Norėčiau čia joms padėkoti. Šis darbas nenusibosta. Kiekvienas hobis, jei turim perteklių kasdien, nusibosta, norime pailsėti, bet į darbą grįžtam su malonumu. Ir šito norėčiau palinkėti kiekvienam „Aušros“ skaitytojui.

R. Ž.: Nuoširdžiai dėkoju už pokalbį. Linkiu, kad „Raguolis“ toliau tobulėtų, laimėtų dar daugiau „Perlų“ ir gamintų vis naujus pyragus.

RAGELIAI „DZŪKELIAI“

Lietuviškas produktas, turintis labai senas tradicijas. Netgi kuni-gaiškščio Vytauto laikais jie puošdavo kilmingųjų stalus. Buvo gaminamas pasagos (laimės simbolio) formos šimtalapis, jo centre dedami rageliai, o šalia – skruzdėlynas. Tai buvo skani stalo puošmena. Ragelius kepavo ypač dzūkai.

Nuo seniausių laikų receptas buvo perduodamas iš kartos į kartą. Seniau ragelių visada būdavo ant dzūkų vestuvių stalo.

Ragelių ingredientai labai paprasti: miltai, kaimiški kiaušiniai, sviestas, grietinėlė, druska. Įdaras – naminis kietas marmeladas. Tačiau jų paruošimo būdas nepaprastas. Tai kelių dienų rauginimas, kasdienis maišymas bei miltų dėjimas. Dėl šios priežasties jiems nereikia jokių rauginimo medžiagų, rageliai būna traškūs, sluoksniuoti ir tirpsta burnoje. Juos galima ilgai laikyti.

Rageliams gaminti reikia didelio medinio stalo ir medinio kočėlo. Tešla plonai iškočiojama, atitinkamai padalijama, įdaroma ir suvyniojama

Įmonės „Raguolis“ skanumynai (šakotis, skruzdėlynas, šimtalapis, rageliai „Dzūkeliai“)

Šimtalapis apdovanotas „Perlu 2010“

kaip kruasanus. Galiausiai suformuoti rageliai pamirkomi kiaušinio baltyme ir cukruje. Tai suteikia jiems gražią išvaizdą bei dar pagerina skonį. Rageliai yra maži, maždaug mažo nykščio dydžio.

ŠIMTALAPIS

Šimtalapis kepamas Alytaus krašte. Jis patiekiamas beveik kiekvienose dzūkų vestuvėse. Šio pyrago skonis garsėja visoje Lietuvoje ir už jos ribų.

Šimtalapis – tradicinis totorių ir karaimų (gyvenančių Lietuvoje) pyragas. Turime dėkoti Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui, kad tokiu skaniu kepinu galime mėgautis iki dabar. Prieš 600 metų kunigaikštis pakvietė kelis šimtus kilmingų šeimų iš Mongolijos – totorių ir karaimų, o kartu su jais atkeliavo šis pyragas. Trakų ir Vilniaus apylinkes saugoti jis paskyrė totorius. Totoriai garsėjo kaip puikūs, nepaperkami kariai. Karaimai buvo įkurdinti Trakuose tarp dviejų pilių, saugojo pilis ir į jas vedantį tiltą. Tai buvę nepaprastai ištikimi ir

atsidavę kariai.

Šiuo metu Lietuvoje gyvena maždaug 3–4 tūkstančiai totorių (bet tik nedaugelis išsaugojo savo kalbą), o karaimų tik apie 300. Laikei bėgant, kai neberekėjo karinių paslaugų, pradėjo ūkininkauti. Pirmieji Lietuvoje ėmė sėti agurkus. Karaimai gamino kibinus (koldūnus, įdarytus aviena).

Grįžtant prie šimtalapio – tai mielinis pyragas su aguonomis ir medumi, kuriame daug sviesto ir razinų. Pasagos formos. Dėl nepaprasto paruošimo būdo, reikalaujančio labai daug darbo ir tikslumo, supjaustytas jis primena sluoksniuotą tešlą. Pyragui paruošti reikia dviejų žmonių, pūkinės pagalvės su lininiu užvalkalu ir didelio medinio stalo. Miltus, kiaušinius, pieną ir mieles intensyviai maišome. Padalijame į keletą dalių. Kiekvieną gabalėlį švelniai ištempiame ant pagalvės ir užpilame karštu sviestu. Suberiame aguonas, razinas, cukrų ir švelniai suvyniojame, formuodami pasagą. Papuošiame ir kepame. Atrodo

kaip paprastas mielinis pyragas su aguonomis, tačiau toks neįprastas paruošimo būdas suteikia jam nepakartojamo skonio.

O štai Jums, skaitytojai, nuo ponios Aldonos saldžiai pavasario pradžiai – pyrago „Gegutė“ receptas.

PYRAGAS „GEGUTĖ“

Tamsus biskvitas:

4 kiaušiniai: atskirai tryniai ir baltymai
1 stiklinė cukraus
3/4 stiklinės kvietinių miltų
1 arbatinis šaukštelis kepimo miltelių
2 kupini šaukštai kakavos be cukraus

Sumaišykite miltus, kakavą ir kepimo miltelius. Orkaitėje nustatykite 160 °C (konvekcinė funkcija) arba 180 °C (funkcija viršus–apačia) temperatūrą. Kiaušinių baltymus išplakite iki standžių putų. Vis dar maišydami mikseriu, palaipsniui suberkite cukrų ir maišykite, kol mišinys taps tirštas ir blizgus. Tada supilkite trynius ir toliau plakite mikseriu iki šviesios kreminės masės. Ant kiaušinių mišinio išsijokite miltus ir kakavą ir atsargiai išmaišykite šaukštu arba mentele. Tešlą perdėkite į 25x35 cm kepimo skardą, išklotą kepimo popieriumi. Išlyginkite ir pašaukite į įkaitintą orkaitę. Kepkite apie 30 min. Išėmę iš orkaitės, atidėkite visiškai atvėsti. Atvėsusį pyragą perpjaukite horizontaliai į dvi dalis. Vieną biskvito dalį dėkite atgal į kepimo skardą.

Šviesus biskvitas:

4 kiaušiniai: atskirai tryniai ir baltymai
3/4 stiklinės cukraus
3/4 stiklinės kvietinių miltų
1/2 arbatinio šaukštelio kepimo miltelių

Kepkite taip pat, kaip ir tamsų biskvitą, tik 25 minutes. Biskvito nepjaustykite.

Sulaistymui:

250 ml vandens

3 šaukštai tirpios kavos
2 šaukštai cukraus
100 g juodojo šokolado su 60 % kakavos
100 g pieno šokolado
2/3 stiklinės degtinės

Visa kita, išskyrus degtinę, supilkite ir sudėkite į storadugnį puodą. Maišydami kaitinkite, kol šokoladas išsilydys (neužvirinkite). Tada nukelkite nuo ugnies ir atidėkite, kad visiškai atvėstų. Kai atvės, įpilkite degtinės ir išmaišykite.

Kremas:

600 g grietinėlės (30 % arba 36 %)
500 g maskarponės sūrio
5 arbatiniai šaukšteliai želatinos
1/2 stiklinės šalto vandens
5–6 šaukštai cukraus pudros
1 pakelis cukraus su tikru vanilinu arba 16 g vanilinio cukraus, arba vanilės pasta

Želatiną užpilkite 1/2 stiklinės vandens, išmaišykite ir palikite 10–15 minučių, kad išbrinktų. Tada nuolat maišydami kaitinkite, kol visiškai ištirps (neužvirinkite). Nukelkite nuo ugnies. Grietinėlę išplakite su cukraus pudra ir vanile iki standumo. Dėkite maskarponės sūrį ir išmaišykite mikseriu. Tada maišydami supilkite želatiną ir gerai išmaišykite. Pusę kremo ištepkite ant biskvito kepimo skardoje. Šviesų biskvitą suplėšykite gabalėliais, išdėliokite ant kremo ir sulaistykite sirupu su degtine. Ant viršaus užtepkite likusį kremą ir išlyginkite. Kremą uždenkite kitu tamsaus biskvito gabalėliu.

Viršus:

400 g grietinėlės (30 % arba 36 %)
2–3 šaukštai cukraus pudros
kakavos be cukraus pabarstymui

Grietinėlę išplakite su cukraus pudra iki standumo ir aptepkite pyrago viršų. Pyragą apibarstykite kakava ir įdėkite į šaldytuvą kelioms valandoms, o geriausia – visai nakčiai.

Skanaus!

Gyvenimas, kai pasirenki širdimi

BOŽENA BOBINIENĖ

Tęsinys.

Pradžią „Aušros“ š. m. 4 nr.

Božena Bobinienė: Galiu patvirtinti, kad pasimankštinus pagerėja kūno laikysena, savijauta.

Lida Pečiulytė: Ir nebūtina labai intensyviai sportuoti. Manau, svarbiausias yra sistemingumas. Kiekvieną dieną skirk kad ir pusvalandį savo kūno sveikatinimui. Nieks neverčia kilnoti svorius po 50 kilogramų ar bėgti maratonus. Sportas gali suteikti labai daug malonumo. Pastoviai mankštinantis kiekvieną rytą galima pabusti žvaliam, be kokių nors stuburo ar galūnių skausmų ir pan.

B. B.: Pabrėžkime, kad fiziniams aktyvumui nebūtina ieškoti prabangių sporto salių ar klubų.

L. P.: Žinoma. Sportuoti galima namuose, gamtoje – yra įvairiausių būdų, kuriuos kiekvienas renkasi pagal savo galimybes. Kiek žinau, ir Punske vyksta pilateso, jogos, zumbos užsiėmimai mokykloje ar kultūros namuose. Gaisrininkai turi įsirengę savo treniruoklių salę...

B. B.: Net ir gryname ore, prie mokyklos yra įrengta treniruoklių aikštelė... Mes čia galime kalbinti ir aiškinti, kad fizinis aktyvumas labai prasmingas ir svarbus. Bet dažnai daugelis neva pritaria, palinguoja galva ir... toliau nieko ta linkme nedaro. Turbūt

turi gyvenime įvykti koks lūžis, kartais stipresnis sukrėtimas, kad žmogus sutelktų dėmesį į savo sveikatą ar gyvenimo kokybę.

L. P.: Be abejo, dažnai imamas naujų dalykų, kai gyvenimas priverčia iš naujo įvertinti savo veiksmus, įpročius, vertybes ir kt. Bet nebūtinai tai turi būti drastiški įvykiai. Būna, kad įkrentame į kažkokią rutiną, kai niekas nesikeičia, viskas nusibosta, atrodo be prasmės. Tada galbūt pokyčius reiktų pradėti nuo galvos – nuo mąstymo: ką galiu padaryti, kad mano gyvenimas taptų kokybiškesnis. Ir pradėti nuo mažų žingsnių, nepaisant, kad tą akimirką planas ar svajonė atrodo nereali ir nepasiekiami. Nešuoliuojant ir neskubant galima jaustis laisviau. Ilgainiui norisi dar daugiau – smalsu, kas įvyks, jei žengsim kitą žingsnį. Ir dar vieną...

B. B.: Galbūt pasijusti laisvai trukdo į pasąmonę įaugę stereotipai: „Yra gerai, nenorėk, kad būtų dar geriau“, „Nedžiūgauk, nes kitą dieną gali verkėti“ ir t. t.

L. P.: Reiktų įsisąmoninti, kad gyvenime, pasaulyje neegzistuoja vien geri dalykai. Esą ir blogio, sunkumų, kurie tiesiog neišvengiami (nepriklausomai nuo to, ar mes bandysim juos „nuvyti“, ar ne). Yra tikimybė, kad jų patirsime, ypač jeigu apie tai nuolat galvosim. Neneigiu, kad gali taip atsitikti, bet galiu nusiteikti pozityviai, tikėtis,

Nardymas Viduržemio jūroje, Kipre

kad viskas bus gerai. Galbūt jaunystė turi tą privalumą, kad mažiau galvojama apie pasekmes. Jaunas žmogus veikia spontaniškai, drąsiai, su didesniu entuziazmu, ilgai neanalizuodamas, kartais gal rizikingai. Bet vėlgi: jei neišbandysi, tai nesužinosi. Kaip sakiau – viskas slypi galvoje.

B. B.: Na, gerai, tai koks buvo Tavo iššūkis, kurį galėtum pavadinti rizikingu?

L. P.: Buvo tokių (šypsosi). Pavyzdžiui, neseniai ryžausi nardyti. Tiesą sakant, aš visada bijojau vandens (juokiasi), tik pernai išmokau plaukti. Bet savo 26-ojo gimtadienio proga sugalvojau padovanoti sau nardymo pamokas, nes niekada anksčiau to nebuvau bandžiusi. Tai įvyko Kipre. Pirmą pamoką buvo pagrindai, mokymas, kaip elgtis su nardymo balionu ir visa įranga. Treniravomės jūroje arti krašto, kad apsibrastumėm su vandeniu, kaukėmis. Po savaitės narai man pranešė, kad vyksta nardyti 10 m

gylyje. Siūlydami nuolaidą nardymui, kvietė vykti kartu. Pagalvojau: ai, gerai, net nenutuokdama, kam aš iš tikrųjų ryžtuosi (juokiasi). Patenkinta įlipau į laivą. Mano instruktorė paaiškino, kaip elgtis nusileidus į gelmes. Tik atsидūrus vandeny suvokiau, kokioje aš padėtyje – kad iš tikrųjų esu 10 m gylyje. Tada pagalvojau: „Lida, ką tu darai?!“ Be to, pro netinkamai prigludusius akinius pradėjo sunktis vanduo ir aš ėmiau šiek tiek nuogąstauti. Mano instruktorė tai pastebėjo ir pamažu, ramindama padėjo išnirti į paviršių. Dėl didelio slėgių skirtumo tai negalėjo vykti staigiai, o palaipsniui. Iš tiesų ta akimirka nebuvo maloni. Tačiau, kartais būna, kad priimdamas iššūkį tu iki galo negali numatyti, kaip bus, kai jau pateksi į tą vietą ar situaciją ir greitai laiku negalėsi nieko pakeisti. Turi susidoroti su emocijomis ir ramiai priimti bei įvertinti padėtį, kurioje atsiradai.

B. B.: Taigi, ar buvo verta rizikuoti ir išgyventi stresą?

L. P.: Be abejo! Nardymas tai nuostabi patirtis. Pamačiau povandeninį gyvenimą, kurio iš vandens pakrantės ar laivo neįmanoma išvelgti. Įvairiaspalvės žuvis, koralai, augmenija... Tai visiškai kitas pasaulis negu tas, kurį pažįstame vaikščiodami sausumoje. Ir dar kartą įsitikinau, kad galima „neįmanomus“ dalykus paversti įmanomais.

B. B.: Sakei, tokių ekstremalių nuotykių, kuriuos išgyvenai visų tų kelionių metu, buvo daugiau.

L. P.: Tikrai taip. Be abejo, ilgai išliks mano atminty autostopas (nemokamas keliavimas pakeleivinais automobiliais). Man tai buvo didelis iššūkis: įlipti į nepažįstamo žmogaus automobilį, važiuoti kartais nemažą atstumą greitkelio ar kokiais šalutiniais keliais. Iš tikrųjų juk nežinau, į kokią vietą jis tave nuveš. Bet pakalbinta mano draugės (tos, su kuria keliavome pagal ERASMUS programą iš Balstogės universiteto) sutikau pabandyti. Išvažiavom iš Lenkijos į Portugaliją. Ją pasiekėme per tris dienas. Man tai buvo lūžis. Visą dieną su tais svetimais žmonėmis, vairuotojais reikėjo bendrauti, palaikyti kokį nors ryšį. Aišku, galvoje sukosi baimingos mintys: nepažįstamas vairuotojas, nežinia, kur sustos, ar sustos, kur nuvažiuosi...

B. B.: Ar buvote kaip nors pasiruošusios, ar tiesiog užsimetėt kuprines per petį ir išvykote?

L. P.: Tiesą sakant, per daug su savim nesivežėme. Pavyzdžiui, neturėjome pasiruošusios palapinių. O buvo tokia situacija, kad būtų mums pravertusios (šypsosi). Likus apie 100 km iki Portugalijos, dar Ispanijoje, mūsų paskutinis vairuotojas išlaipino mus degalinėje. Buvo jau naktis. Nuo 24

val. degalinė neveikė. Nežinojome, kur gauti nakvynę, nes jokių gyvenviečių aplink nebuvo. Pastebėjome stovėjimo aikštelėje kelis sunkvežimius, ir dar su lenkiškomis registracijos lentelėmis! Nuėjome pas vairuotojus pasiteirauti, ar nesurastų mums vietos, kad galėtume pailsėti iki ryto. Jie leido įlipti į priekabą ir ten mes abi su drauge šiek tiek numigome. Tikrai išvykdamos iš Lenkijos net nenučiuokėme, kad atsidursime tokioje padėtyje, buvome nusiteikusias, kad viskas bus gerai ir mes savo tikslą pasieksime. Taigi, su įvairiais nuotykiais, bet pasiekėme Lisaboną (juokiasi).

B. B.: Net ir teigiamai nusistačius ateina išbandymo akimirka, ir galvoji: ką daryt? Turbūt ir panikos jausmas apima.

L. P.: Taip. Tada akimirksniu ateina mintis: ką aš sau įsivaizdavau?! Bet negalima tam jausmui pasiduoti. Reikia save nuraminti (ramiai kvėpuoti) ir blaiviai pagalvoti, ką tokiu atveju galiu padaryti,

kokius resursus turiu dabar ir kaip aš juos galiu panaudoti, kaip išbristi iš keblios padėties. O sprendimas yra – visada. Žengi žingsnį atgal ir sau pasakai: tai dar ne pasaulio pabaiga. Reikia išmokyti valdyti emocijas, žvilgtelėti į padėtį iš šalies. Ir pamažu viskas susidėlios. Jeigu žmogus veikia automatiškai, skubiai, dažnai daro daugiau klaidų. Kita vertus, tokios situacijos labai užgrūdina.

B. B.: Ir pabaigoje klausimai: koks įvykis keliaujant maloniausias, kuri vieta gražiausia, kurią geriausiai įsiminei?

L. P.: Su visomis vietomis, kur teko nuvykti, siejasi malonūs prisiminimai. Galiu pasakyti, kad mačiau labai daug nuostabių kraštovaizdžių, bet didžiausią įspūdį visada man palieka Portugalija, ypač jos išskirtinė gamta, augmenija. T turistų tikslas dažniausiai yra Ispanija ar Graikija, o Portugalija – vis dar neišnaršyta. Nuostabiausia esanti Madeira. Tiesiog trūksta

žodžių, sunku aprašyti jos grožį: aplink salą Atlanto vandenynas, aukšti vulkaninės kilmės uolų skardžiai, salos gilumoje – laisvai prieinami didingi kalnai su levadomis. Gigantiški augalai, spalvotos gėlės, bananų sodai... Bet ir Portugalijos pietinėje dalyje yra nuostabu.

O dėl įvykio – sunku pasakyti... Kiekviena išvyka į kitą šalį ku nors išskirtinė. Kiekvieną kartą išmoksti ką naujo. Keliavimas mane suformavo kaip žmogų. Studijos taip pat – ypač mane, merginą, išvykusią iš kaimo Lenkijos ir Lietuvos pasienyje. Tačiau mokydama ir gyvendama vien Balstogėje, aš nebūčiau tokia, kokia esu dabar. Apsistodama svečiose šalyse, supratau, kad pasaulyje gyvena labai skirtingi žmonės, kad egzistuoja įvairios kultūros, religijos, kitoks įvairių dalykų suvokimas. Normalu, kad buvau priversta pati savim pasirūpinti – kur gyvensiu, ką valgysiu ir kt. Pirmą kartą nuvykus į Portugaliją paaiškėjo, kad nepakanka mokėti vien anglų kalbą. Nauja situacija priverė daug dalykų savyje laužyti, peržengti savo baimes, gėdos jausmą. Reikėjo išmokyti savarankiškumo ir apskrumo – nebuvo šalia nei tėvų, nei mokytojų ar pažįstamų, kurie ką nors padarytų už mane. O tai, be abejo, suformavo mano charakterį. Todėl visiems nuoširdžiai patariu: jei yra galimybių, dalyvaukite užsienio mainuose, tai tikrai praplės jūsų akiratį.

B. B.: Ačiū, Lida, už malonų pokalbį, pasidalijimą savo įspūdžiais ir patirtimi. Linkiu, kad gyvenimo keliai nuvestų į nepakartojamas vietas ir atsirastų vis naujų idėjų įdomioms veikloms! Tegul lydi Tave pozityviai nusiteikę bendraminčiai!

(Pabaiga)

Pusmaratonis Lisabonoje (Portugalija)

„Gyvenime ne viskas priklauso nuo norų, o nuo susiklosčiusių aplinkybių“

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 5 nr.

Su tuo pačiu būreliu Danutė lankosi pas Baltarusijos lietuvius. Tačiau tai nėra vienintelė jaunimo kelionė pas tautiečius. Viena pirmųjų įvyksta 1958 m. gegužę, kur dalyviai iš išvykos parsiveža tik trijų žmonių prisiminimus, bet užrašo net 40 liaudies dainų, nufotografuoja ir sudaro lovatiesių, rankšluosčių, staltiesių, tautinių drabužių ir juostų aprašymus. Būrelis veikia vos kelerius metus iki 1960-ųjų, kadangi partija vis griežčiau ima domėtis jo veikla ir tyrimų ataskaitomis. Priekaištaujama, kad mažai skiriama dėmesio

darbininkų klasės buičiai, revoliucinės praeities tyrimams, todėl „šitokia padėtis ilgiau tęstis negali“ (pagal „Vacys Milius ir Vilniaus universiteto kraštotyros mokslinis būrelis (1957–1960)“). Būrelis panaikinamas, Danutei lieka tik malonūs prisiminimai.

Danutė Grabauskaitė labai mėgsta mokytis. Jai nepailgsta mokslai Vilniaus universitete. Tuo metu studijos Lietuvoje paprastai trunka penkerius metus, tačiau Danutė su Algiu Uzdila prailgina sau mokslus vieneriais metais. „Kadangi taip buvo galima, tai kodėl gi ne? Neparašiau diplominio ir teko tai padaryti po metų. Norėjosi dar pabūt Vilniuje.“ Danutė mintimis sugrįžta į tolimus studijų laikus ir leidžia artimiau susipažinti su universiteto erdve bei dėstytojais – Lietuvoje nusipelnusiomis, garsiomis asmenybėmis.

Pirmame kurse senąją lietuvių literatūrą dėsto dr. Jurgis Lebedys, vienas žymiausių senosios lietuvių literatūros ir kultūros tyrinėtojų. Danutės kursinio darbo vadovė – lietuvių literatūrologė habil. dr. Vanda Zaborskaitė. Dabartinės lietuvių kalbos paskaitas skaito lietuvių kalbininkas Juozas Balčikonis, kuris atkreipia dėmesį į Danutės kalbą, tarmę. Duoda jai sukirčiuoti kažkokį žodį, kurį ji

ištaria taip, kaip įprasta Punsco krašte. Kalbininkas iš karto jos paklausia, „iš kokios parapijos kilusi“. Danutė drąsiai pareiškia, kad iš Punsco. Balčikonis nustemba, bet nieko daugiau jos neklausia.

Kuo toliau, tuo labiau jaunai studentei darosi aišku, kad jai labiau prie širdies literatūros, o ne kalbos dalykai. Antrame kurse būdama rašo baigiamąjį darbą, kurio vadovė Meilė Lukšienė – Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narė, kuri, „kaip žinote, kartu su Justinu Marcinkevičiumi kovojusi už Lietuvos nepriklausomybę, nepaprastai patriotiškai nusiteikusi moteris. Maždaug po pusmečio už nacionalistines nuotaikas iš Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros pašalinamos keturios dėstytojos: Meilė Lukšienė, Vanda Zaborskaitė, Irena Kostkevičiūtė, Aurelija Rabačiauskaitė. Be to, pašalinamas ir universiteto rektorius Juozas Bulavas“ (oficialiai Lietuvos komunistų partija įvardija: „už nacionalistinių idėjų ir koncepcijų skleidimą“). Sovietinėje Lietuvoje literatūra yra viena iš labiausiai ideologiškai kontroliuojamų ir politiškai prižiūrimų kultūros sričių. Lietuvos komunistų partija bando literatūrą uždaryti į rėmus, brukdama komunistines vertybes. Literatūrinį kelią pasirinkusi Danutė puikiai supranta esamą situaciją, o jos dėstytojai nenusileidžia tuometinei sistemai, diegdami savo mokiniuose tikrąsias tautines vertybes, sumaniai sėdami juose tekstų ir poetiškųjų analizavimo svarbą, gebėjimą skirti, suprasti, nepriimti skiepijamos socializmo doktrinos ir taikomos

Danutė Grabauskaitė-Pečiulienė Vilniuje

Is Danutės Pečiulienės asmeninio albumo

Iš Danutės Pečiulienės asmeninio albumo

Tarp knygų pirma iš kairės Danutė Grabauskaitė-Pečiulienė

marksistinės metodologijos. Vienas iš lietuvių kultūrinio tapatumo išsaugojimo židinių – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Lietuvių literatūros katedra. Joje dirba minėtieji dėstytojai – Vinco Mykolaičio-Putinio mokiniai, kurie nepaprastai rūpinasi lietuvių kultūros gyvybingumu ir pratęsimu tarp studentų, jų kūrybiškumo ugdymu. „Atsisakę klasiniu ir partiniu principu vertinti literatūros faktus, jie bandė įvertinti literatūros estetiškos prigimties koncepciją, literatūros kūrinio, kaip pirmiausia estetinio reiškimo, vertinimo principą, gynė estetinių formų įvairovę ir kūrėjo saviraiškos laisvę. Dėstytojai ypač rūpinosi lituanistikos, kaip lietuvių tapatumo raiškos, plėtote, kūrė aplinką, palankią tautinės savimonės ir kultūros vertybių sklaidai. Jų pozicija darė didelę įtaką studentų savimonei ir vertybėms. [...] 1957 m. sausio 21 d. Universiteto partinės organizacijos susirinkime A. Sniečkus pastūmėjo komunistus pradėti Lietuvių literatūros katedros ideologinio pasmerkimo kampaniją“ (pagal straipsnį „Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros persekiojimas

1957–1961 m.“). Persekiojimai trunka penkerius metus, kuomet katedros dėstytojai nuolat tikrinami, demaskuojamos jų klaidos, kritikuojami spaudoje ir įvairiuose susirinkimuose. Į uždraustų knygų sąrašą patenka universiteto jaunųjų literatų kūrybos almanachas „Kūryba“, įvertintas kaip „grubi politinė klaida“, ir jį išleidę žmonės: redaktorius A. Sprindis, įvado autorė M. Lukšienė, kūrinius parinkusi V. Zaborskaitė, studentų kūrybą kreipusi I. Kostkevičiūtė, atleidžiami iš darbo, o straipsnį almanachui parašęs studentas Tomas Venclova priverčiamas pasitraukti į akademines atostogas. Tokiu būdu surengiamas katedros „kadru valymas“. „Taip atsitiko, kad beveik neliko kam dėstyti lietuvių literatūros. Jūs net neįsivaizduojate, kaip tuo metu atrodė universiteto biblioteka.“ Danutė tik patvirtina, kad sovietų sukurta sistema draudė naudotis jų ideologijos neatitinkančia literatūra, todėl pirmas dalykas, kuriuo užsiima socialistinės santvarkos atstovai – iš bibliotekos pašalinti „netinkamas“ knygas. Ideologijos puoselėtojai yra įsitikinę, kad socializmas gali augti ir

plėstis tik per atitinkamai šviečiamą jaunąją kartą. „Dalį knygų buvo galima skolintis bibliotekoje ir jų informacija dalintis viešai. Šalia to buvo toks specialusis fondas, kur išmestos visos knygos, neatitinkančios naujos ideologijos. Jomis buvo galima naudotis, jeigu reikėjo rašant darbą. Jeigu tau reikia baigiamajam kurso darbui, tai kreipiesi į dekaną ar gal net aukščiau, ir tik su dėstytojų parašais tau leidžiama pasinaudoti viena ar keliomis knygomis. Negalima buvo neštis į namus, tik vietoje pasinaudoti. Taip galvoju, kad į tą fondą pateko visi tarpukario lietuvių rašytojų kūriniai.“

Danutė pripažįsta, kad iš katedros pašalintų dėstytojų vietas atėję mažai nusimanantys pavaduotojai pakeičia paskaitų vertę, o ir pačios literatūrai skirtos valandos pasidaro nelabai įdomios, kadangi imama dėstyti tik rašytojų biografijas. Dėl pasikeitusios situacijos jaunieji studentai pasiryžta boikotui. Nei trečiame, nei ketvirtame kurse nerašo kursinių darbų, nelaiko lietuvių literatūros egzaminų. Užsienio literatūra ir kalbos dalykai nepasikeičia, studentai privalo laikyti lietuvių kalbos egzaminus. „Tuo metu, kai turėjome plačiau mokytis apie Maironį, Žemaitę ar Biliūną, iš katedros pašalinami minėtieji dėstytojai. Tad ir labai mažai tenka panaugrinėti šio laikotarpio kūrinių. O jau ketvirtame kurse mums dėsto Liudvika Lisenkaitė. Susipažįstame su tarybine literatūra.“ Vėliau Lietuvai atgavus nepriklausomybę spaudoje apie L. Lisenkaitę rašoma, kad ši buvusi „agresyvi sovietinės ideologijos gynėja“. Visgi studentams, gavusiems stiprų, lietuviybės prisigėrusį pagrindą, nesunku nei universitete, nei už jo ribų pajusti propagandos kvapą. Tai neišgąsdina jaunos studentės Danutės ir ji ryžtasi mokslus prailginti. Maža to, jai nesunku per tiek metų kas tris mėnesius vis atnaujinti leidimą gyventi Tarybų Lietuvoje.

(Bus daugiau)

Didžiuliai tarpukariu

JANINA MACUKONIENĖ

Didžiulių kaimas mūsų tar-
me vadinamas Dzidzuliais,
o pirmame įrašė iš Seivų
dvaro inventoriaus (1642 m.), taip
pat pagal dzūkišką versiją, susla-
vintai įrašytas „Dzidziule“. Jau tada
šiam kaimui buvo priskirta 11 valakų
žemės, t. y. 183 ha, ir tokį plotą val-
dė jo gyventojai visą laiką, taip pat
tarpukariu, tik gyventojų skaičius
keitėsi: 1765 m. čia gyveno 3 ūki-
ninkų šeimos, 1784 m. buvo 6 ūkiai
su 44 žmonėmis, o XX a. pradžioje
15 sodybų su 87 žmonėmis (pagal
J. Pajaujį, „Aušra“ 1986/2). Reikia
manyti, kad tarpukariu taip pat iš-
liko panašus gyventojų skaičius. Kol
Didžiuliai buvę gatvinis sodžius, vi-
sos sodybos buvo išsidėsčiusios prie
kelio, jungiančio šį kaimą su Pele-
liais, po žemių komasacijos XIX a.
pabaigoje ūkininkai savo kiemus
įkūrė dviejose linijose. Caro laikais
šio kaimo vaikai galėjo lankyti tik
rusiškas mokyklas Vilkapėdžiuose ir
Smalėnuose, tačiau jų, kaip nepriva-
lomų, turbūt niekas nelankė. Dau-
guma mokėsi pas kaimo daraktorius
(jų pavardžių nepavyko surasti). Panaikinus spaudos draudimą, kai
„Žiburio“ draugijos Punsko skyrius
1907 m. statė pirmą lietuvišką spek-
taklį (premjera vyko Seivų dvare),
jame dalyvavo ir Didžiulių gyvento-
jas Juozas Nevulis.

Lietuvai paskelbus nepriklausomy-
bę 1918–1919 m. Seinų apskrityje
buvo susikūrusi lietuvių administra-
cija, kuri organizavo ir lietuvišką švie-
timą, ir krašto gynybą. Tada Seinų
„Žiburio“ gimnazijoje mokėsi kele-
tas jaunuolių iš Didžiulių, o Jurgis
Žilinskas stojo savanoriu į Lietuvos
kariuomenę. 1920 m. Didžiuliuose

įvyko mūšis tarp Lenkijos ir Lietu-
vos kariuomenių: mažą lietuvių dali-
nį apsupo Pilsudskio legionai, kurie
buvo įsibrovę per sieną ties Smalėnais
į Lietuvos teritoriją, mūšis pasibaigė,
kai žuvo lietuvių dalinio karininkas.
Lenkams užėmus mūsų kraštą, san-
tykiai su valstybine administraci-
ja buvo įtempti. Ne visi jauni vyrai,
šaukiami į Lenkijos kariuomenę, no-
rėjo joje tarnauti. Nuo kariuomenės
slapstėsi, tarp kitko, Juozas Nevulis.
Vieną vakarą per langą jis buvo nu-
šautas (pagal J. Pajaujį).

Tarpukario laikotarpiu Didžiulių,
kaip ir kitų mūsų krašto kaimų, gy-
ventojų neaplenkė įvairūs suvaržy-
mai: tiek ekonomikos, tiek švietimo,
kultūros ar visuomeninio gyvenimo
srityse. Kiek geresnė situacija negu,
pavyzdžiui, Burokuose čia buvo tik
todėl, kad šis kaimas nebuvo pasienio
zonoje, o kovos dėl švietimo gimtą-
ja kalba pėdsakų bemaž neišliko, nes
Didžiuliai, kaip nedidelis kaimas, ne-
turėjo savo mokyklos. Vaikai turėjo
lankyti Navinykų, Vidugirių ar kitų
gretimų kaimų mokyklas. „Vilniaus
golgotoje“ (Vilnius, „Versmė“, 2023,
p. 551) randame įrašą, kad 1928 m.
vasario mėnesį „Vidugiriuose lenkų
mokytojo Stepono Gniazdovskio
nubausti, be 1927 m. nubaustųjų už
vaikų nelankymą lenkiškos moky-
klos, dar [...] P. Adukauskas (iš Di-
džiulių kaimo) 24 auks. [...] iš viso 13
asmenų nubausta 259 auks.“. Kitos
informacijos apie tarpukario švietimo
reikalus, susijusius su Didžiulių mo-
kiniais, šaltiniuose neaptikta. Kartu
su kitais kaimais 1925 m. rugpjūčio
25 d. Didžiulių kaimo gyventojai pa-
sirašė protestą „prieš Varšuvos lenkų
seimo „mažumų“ teisių įstatymus,

kurie neduoda jokių teisių Seinų –
Suvalkų lietuviams“ (ten pat, p. 284).
Protestas buvo paskelbtas žurnalo
„Vilniaus kelias“ tų metų 35 nr.

Šv. KAZIMIERO DRAUGIJOS DIDŽIULIŲ SKYRIUS

Nedidelis Didžiulių kaimas nuvei-
kė labai didelį švietėjišką ir kultūrinį
darbą, dalyvaudamas Šv. Kazimiero
draugijoje. Didžiulių skyrius, paly-
ginti su kitais šios draugijos skyriais,
įsikūrė vėlokai, tik 1930 m. gegužės
25 d., kaip teigiama „Vilniaus gol-
gotoje“, ar gal tų metų gegužės 5 d.,
kaip pažymėta P. Vitkausko knygo-
je „Lietuvių draugijų veikla Punsko
ir Seinų krašte 1926–1939 metais“
(Punskas, „Aušra“, 2001). Kuriame
šaltinyje įsivėlė netikslumai, sunku
pasakyti. Jų pasitaiko ir daugiau, kai
pradedame lyginti įvairias medžiagas,
kurias užrašė skirtingi žmonės. Čia
remsiuosi visų pirma „Vilniaus gol-
gota“: „1930.05.25 Įvyko Šv. Kazi-
miero draugijos skyriaus steigiamasis
susirinkimas. Išrinkta valdyba, kurios
pirmininkas Juozas Nevulis“ (p. 876).

Pirmaisiais metais, kaip įrašyta mi-
nėtos P. Vitkausko knygos lentelėse,
įsirašė 37 pilnateisiai nariai, 15 nepil-
namečių ir 25 globojami jaunuoliai.
Šis skaičius, kaip pateikta lentelėje,
kiekvienais metais buvo kitoks, di-
džiausias (45 nariai ir 7 globojami
jaunuoliai) buvęs 1935-aisiais, prieš-
paskutiniaisiais skyriaus veikimo me-
tais. Galbūt Šv. Kazimiero draugijos
skyrių Didžiuliuose buvo bandoma
įkurti anksčiau, bet tik tais metais
gautas Suvalkų apskrities viršininko
leidimas. Iš kitų pavyzdžių žinome,
kad jį gauti ne visada pavykdavo.

Didžiulių ir Navinykų kazimieriečių artistai ir choristai, daugelį kartų pasirodę mūsų krašte. 1936 m.

Minėtose lentelėse pateikta, kad skyrius per šešerius metus suorganizavo 9 visuotinius posėdžius ir 7 valdybos. Apie kai kuriuos randame informaciją ir „Vilniaus golgotoje“:

„- 1931.09.08 Įvyko Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyriaus metinis susirinkimas. Išrinkta nauja valdyba, kurios pirmininkas Juozas Grabiauskas, o vicepirmininkė Marija Jankauskaitė (p. 1074).

- 1931.12.14 Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyrius tos dienos valdybos posėdyje nutarė steigti vaidintojų sekciją, kuriai vadovauti sutiko Jurgis Nevulis (p. 1115).

- 34.02.06 Įvyko Šv. Kazimiero dr. sk. metinis susirinkimas. Išrinkta nauja valdyba: pirm. Jurgis Jankauskas, sekr. Jurgis Nevulis, vicep. Veronika Nevulytė, ižd. Jonas Marteckas, knyglininkė Ona Nevulytė (p. 1540).“

VAIDINIMAI IR MENO PROGRAMOS

Šv. Kazimiero draugijos veikloje daugiausia reiškėsi jaunimas, o kiekvieno skyriaus viena iš svarbiausių užduočių (gal ir ambicijos reikalas) buvo suruošti viešuosius vakarus su vaidinimais, dainomis ir eilėmis. Kartais tokio vakaro metu būdavo

skaitoma ir kokia paskaitėlė arba bent įžangoje pasakoma kokia auklėjamoji kalba. Pasibaigus meno programai būdavo pasilinksminimas jaunimui su šokiais, jeigu anksčiau policija neišvaikydavo. Įėjimas į tokį vakarą buvo mokamas, nes jo paruošimas kainavo ne tik daug pastangų, bet ir lėšų „žyminiams“ mokesčiams kreipiantis į apskrities viršininką leidimo vakarui ir programos „įvertinimui“. Pagal P. Vitkausko paruoštą lentelę, Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyrius suruošė 9 tokius vakarus. „Vilniaus golgotoje“ surandame šiuos įrašus:

„- 1930.08.01 Didžiuliuose įvyko pirmas lietuviškas vakaras su vaidinimu. Kas vaidinta, nenurodyta (p. 905).

- 1930.08.15 Neseniai įsisteigęs Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyrius tame sodžiuje suruošė pirmą viešą vakarą. Vaidinta Žemaitės 3 veiksmų komedija „Trys mylimos“, deklamuotos eilės, padainuota dainų, sugiedotas tautos himnas. Tuo metu kaime buvo prenumeruojami 4 egz. „Vilniaus rytojaus“ ir 4 egz. „Jaunimo draugo“ (p. 908).“

Viena iš šių informacijų dėl pirmo viešojo vakaro turėtų būti klaidinga,

bet nebūtinai. Turbūt vyko ir rugpjūčio 1-ąją, ir 15-ąją vakarai, tik pirmajame meno programa buvo kuklesnė (galbūt tai buvo tik generalinė repetitija), tai vėliau apie pirmąjį vakarą pateikta kita informacija, kuri buvo pasiūsta į Vilniaus spaudą.

Chronologiškai kitas renginys užregistruotas tik „Vilniaus golgotoje“: „1931.02.01 Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyriaus rūpesčiu tame sodžiuje vaidinta J. Kasiulaičio 2 veiksmų lengva komedija „Eksproprijatorius“, deklamuotos eilės, padainuota dainų“ (p. 973).

Daug tikslesnės informacijos apie kultūrinę veiklą Didžiuliuose randame Petro Vitkausko leidinyje „Lietuvių klotimo teatro kronika Punksko ir Seinų krašte“ (Punkskas, 1999), kurią atkartoja ir buvusi licėjaus mokinė Alicija Kuosaitė straipsnyje, išspausdintame 2001 m. leidinyje „Seinijos gyvenvietės ir gyventojai“ (sud. J. S. Paransevičius), p. 30–31. Istorikas P. Vitkauskas nurodo kaip informacijos šaltinį Laikinojo Vilniaus lietuvių komiteto fondo archyve esančius pranešimus, kuriuos pasirašė slapyvardžiu Ištyręs – Jurgis Jankauskas (jis 1934 m. buvo išrinktas Didžiulių skyriaus pirmininku) ir kiti. Ši informacija tiksliausia ir išsamiausia: „Didžiulių kazimieriečiai 1931 m. rugpjūčio 15 d. surengė vakarą, kurio metu parodė Žemaitės 3 veiksmų komediją „Trys mylimos“ ir P. Prachevičiaus spektaklį „Žydų baisioji naktis“. Dar padeklamavo „Tėvynės meilę“ bei „Nežudykit vilnietis“. Duetas padeklamavo „Vilnių“. Padainuotos dainos „Plaukia sau laivelis“, „Ant kalno karklai siūbavo“, „Tai tu, mano meile“, kurios atliktos 3 balsais. Daina „Kentėjo Šešupė“ atlikta 4 balsais.“ Vakarą baigtas Tautos himnu, o po to vyko šokiai (P. Vitkauskas, p. 43).

Dar vieną viešą vakarą jau kitą dieną ir su kitu vaidinimu bei paskaita apie degtinės žalą vėl suruošė Didžiulių vaidintojai. Šis vakaras buvo

pakartotas po mėnesio, rugsėjo 16 d. Apie tai minima „Vilniaus golgotoje“ (p. 1064, 1076) ir tiksliau aprašoma P. Vitkausko leidinyje: „Didžiulių kazimieriečių skyrius 1931 m. rugpjūčio 16 d. pas J. Nevulį suruošė vaidinimą, kuriame parodyta 5 veiksmų drama „Lietuvaitė“. Lošimui vadovavo Vincas Žilinskas. Vaidinimas pavyko gerai, palikdamas gilų įspūdį. Padeklamuota eiles „Vilnius“ bei duetas padainavo dainą „Geresnių laikų viltis“. Publikos susirinko gausiai ir ji kultūringai elgėsi. Tik trukdė per visą dieną kliokęs lietus. Publikai gilų įspūdį paliko B. Liaukevičiaus [pagal „Vilniaus golgotą“ – Leskevičiaus] paskaita apie girtuoklystę ir mušeikas (peilininkus), kurie mūsų krašte gan dažnai reikšdavosi. Vakarą užbaigtas Tautos himnu ir šokiais, kurie tvarkingai vyko iki 2 val. ryto. Rugsėjo 27 d. viską pakartota“ (P. Vitkauskas „Lietuvių klijimo teatro kronika Punsco ir Seinų krašte“, p. 43). Apie renginio pakartojimą pateikta panaši, tik glaustesnė informacija (ten pat, p. 43).

1932 m. Didžiuliuose suorganizuotas tik vienas viešasis vakaras, tai patvirtina visi anksčiau minėti šaltiniai, o 1933 m. taip pat vienas (nors kažkodėl šiais metais lentelėse užrašyti 3). Cituoju P. Vitkausko leidinį: „Didžiulių kazimieriečiai 1932 m. sausio 17 d. surengė vakarą, kuriame suvaidinta Žemaitės 2 veiksmų komedija „Apsiriko“. Po to ėjo deklamacijos: „Lietuvos dainos“, „Poetas“, „Vilnius“. Vakarą užbaigtas tautos himnu. Žiūrovai vakaro metu puikiai elgėsi, nors buvo atsiradę ir kitokių (p. 47).

Didžiulių kazimieriečių skyrius 1933 m. sausio 21 d. surengė viešą vakarą pas J. Nevulį, kur suvaidinta Žemaitės 2 veiksmų komedija „Mūsų gerasis“. Deklamuotos eilės, dainavęs duetas ir pateikti juokai be žodžių „Senovės meškinykai“, o vakaras užbaigtas šokiais ir žaidimais. Renginyje publikai patikęs ir jos buvusi pilnutėlė salė, nors oras buvo blogas ir kelias

buvo klampus. Net gretimame kaime vykusios vakaruškos nesutrukdė norintiems čia atvykti žiūrovams. Vakaro pabaigai nebuvo leista sugiedoti Tautos himno, nes prižiūrintis policininkas pareikalavo sugiedoti pirmiau lenkišką, o tik po to lietuvišką. Tuo nepatenkinta publika lenkiško himno nesugiedojo (p. 54).“

Pagal „Vilniaus golgotą“ ir P. Vitkausko pateiktus šaltinius, lygiai po metų, 1934 m. sausio 21 d., ta pati programa Didžiuliuose vėl buvo pakartota, o vėliau Didžiulių kazimieriečiai su ja dar pasirodė Punske: „1934.07.29 Šv. Kazimiero draugijos **Didžiulių** skyriaus scenos mėgėjai **Punsco** „Žiburio“ salėje surengė vakarą. Vaidino Žemaitės 2 veiksmų komediją „Mūsų gerasis“, dar rodyta intermedija. Dainavo Kosto Cibulsko vadovaujamas Punsco choras“ („Vilniaus golgota“, p. 1666).

Be du kartus kartoto spektaklio, paruošto 1933 m., Didžiulių artistai 1934-aisiais paruošė ir premjerą, kuri paminėta trijuose šaltiniuose. Cituoju išsamesnę P. Vitkausko pateiktą informaciją: „Didžiulių kazimieriečiai 1934 m. gegužės 10 d. vaidino Žemaitės ir Bitės 4 veiksmų dramą „Parduota laimė“. Skambėjo eilės „Kad“ ir „Kęstučio paskutinė naktis“. Publikos prigužėjęs buvo pilnas klijimas ir ji buvo patenkinta vaidinimu ir lošėjų meistriškumu. Po to vyko šokiai ir visi laikėsi blaivybės, kas buvo pagirtinas reiškinys. Tik po pusnaktės apie 0.30 min. policininkas J. Sciežko pareiškė, kad reikia viską baigti, ir visi išsibėgiojo į namus“ (p. 65).

Po vieną spektaklį buvo paruošta ir paskutiniais dvejiems Šv. Kazimiero draugijos veikimo metais. Tai patvirtina visi turimi šaltiniai. Tačiau, jeigu neįsivėlusi kažkur klaida, tai 1935 m. vasario 2 d. parodyta programa (pagal P. Vitkauską) buvo pakartota tų pačių metų gegužės 2 d. (yra įrašas „Vilniaus golgotoje“, p. 1920):

„Didžiulių kazimieriečiai 1935 m. vasario 2 d. surengė viešą vakarą, kurio

metu suvaidino J. Turbino 1 veiksmo veiklą „Tarnas įpainiojo“ ir J. Laka-
vičiaus 1 veiksmo komediją „Garsus gydytojas“. Toliau vyko juokai be žodžių ir Tautinis himnas. Vakarą pasi-
baigė be pelno, nes blogas oras sulaukė publiką, nors ir vyko šokiai. Vakarą rengti trukdė Suvalkų viršininkas, 2 kartus nedavęs leidimo (P. Vitkauskas „Lietuvių klijimo teatro kronika Punsco ir Seinų krašte“, p. 73).

- 1936.02.16 Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyriaus tame sodžiuje surengtame vakare vaidinta J. Židanavičiaus 5 veiksmų komedija „Bajoras gaidys“ („Vilniaus golgota“, p. 2118). Po to vyko žaidimai ir šokiai. Publikos susirinko pilna salė. Artistai gerai suvaidino. Labai šaltą naktį šokiai vyko tvarkingai iki 5 ryto (P. Vitkauskas, p. 79).“

ŠVIEČIAMOJI VEIKLA

Prie šviečiamosios veiklos galime priskirti visus anksčiau išvardintus renginius, mat jaunimas, ruošdamas spektaklius, eiles ar dainas, pažino literatūrą, mokėsi ją skaityti, analizuoti ir interpretuoti, ugdė daug kitokių gebėjimų. Dviejų vakarų metu galėjo išklausyti taip pat paskaitų apie girtuoklystės žalą. Buvo kviečiami Šv. Kazimiero draugijos Centro valdybos instruktoriai ar kitų sričių žinovai, kurie susirinkusiems draugijos nariams ar kitiems gyventojams skaitė paskaitas juos dominančiomis temomis. Tokių paskaitų, pagal P. Vitkausko lentelę, turėjo Didžiuliuose tarpukariu įvykti keturios. „Vilniaus golgotoje“ užrašytos dvi:

„- 1931.10.03 Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyrių aplan-
kė instruktorius A. Butrimas. Juo-
zo Nevulio namuose įvyko skyriaus susirinkimas. Susirinko apie 100 žmonių. Jiems buvo paskaitytos 3 paskaitos: apie šv. Kazimierą, apie Vytautą Didįjį ir apie alkoholio žalą. Parodė 4 filmukus (p. 1084).

- 1935.12.19 Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyriaus susirinkime

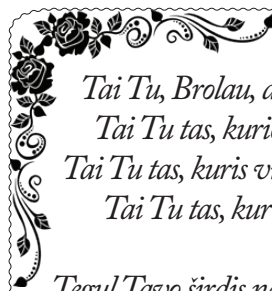
paskaitą apie vyskupą Motiejų Valančių skaitė studentas Juozas Vaina (p. 2066).“

PERSEKIOJIMAI

Kaip užrašyta ankstesniuose liudijimuose, viešieji vakarai, kurių organizavimas buvo pagrindinis Šv. Kazimiero draugijos Didžiulių skyriaus veiklos baras, buvo saugomi policijos. Pareigūnai sprendė, kada jie turi baigtis, turėjo teisę nutraukti programą, neleisti giedoti himno, o kartais (tai taikydavosi kituose skyriuose) išvaisyti susirinkusius į vakarą dar jam nepradėjus, nepaisant to, kad ruošiant vaidinimą buvo įdėta labai daug darbo ir lėšų. Nelengva buvo pasirinkti tinkamą repertuarą. Apskrities įstaiga užtvirtindavo tik Lenkijos valstybėje išleistus kūrinius arba verstinę literatūrą, kurioje nesą antivalstybinių idėjų. Nėra informacijos, kad Didžiulių skyriaus repertuaras būtų neužtvirtintas, tačiau didžiausių represijų metais darant kratą paimitos skyriaus bibliotekėlės knygos, o 1937 m. kovo 12 d. galutinai panaikinti paskutiniai Šv. Kazimiero draugijos skyriai, tarp kurių buvo ir Didžiulių:

„- 1936.08.06 Krasnavo policininkas ir pareigūnas be uniformos darė kratą to sodžiaus gyventojui J. Nevulio namuose. Sakė iešką tabako, tačiau rado ir paėmė 39 lietuviškas knygas. Dauguma jų grožinės arba iš ūkininkų skaitymų serijos. Nors knygos spausdintos Kaune, tačiau jų platinimas, o tuo labiau laikymas buvo uždraustas. Pareigūnai patarė ateityje įsigyti ir lenkiškų knygų („Vilniaus golgota“, p. 2249–2250).

- 1937.03.12 Suvalkų apskrityje, be anksčiau atskirais apskrities viršininko sprendimais sustabdytų ir uždarytų 13-kos skyrių, nuo šiol panaikinami likusieji 19 Šv. Kazimiero draugijos skyriai šiose vietovėse: Didžiuliuose, Dusnyčioje, Juodeliškeje, Klevuose, Lumbiuose, Navinykuose, Peleliuose, Pristavonyse, Radžiūčiuose, Rašėčiuose, Sankūriuose, Seinuose,

*Tai Tu, Brolau, dar likęs tiltas tarp tėviškės ir mudviejų – išėjusių seserų.
Tai Tu tas, kurio skardus balsas aidė dar tarp Paliūnų klonių ir kalvų.
Tai Tu tas, kuris vis dar seka istorijas apie mūsų protėvius kitoms kartoms.
Tai Tu tas, kuriam patikėta buvo kadaise išsaugoti šeimos tradicijas
ir meilę dirbamai žemei.*

Tegul Tavo širdis nepailsta, tegul dar jėgos neišsenka, būk laimingas, Brolau.

Su 70-uoju gimtadieniu **Algį Baliūną** sveikina

Sesės Birutė ir Gražina su artimaisiais

KLaidos Atitaisymas

„Aušros“ 2025 m. 4 nr. 19 p. užrašas po nuotrauka „Burbisčių LKD nariai su Seinų klebonu kun. Astasevičiumi prie kryžiaus, pastatyto 1936 m. Vytauto Didžiojo garbei“ klaidingas. Turėtų būti: **„Šv. Kazimiero draugijos Žagarių skyriaus nariai su Seinų klebonu kun. Vincentu Astasevičiumi šventinant kryžių, pastatytą Vytauto Didžiojo garbei. Kryžius pastatytas 1935-04-24, jo pašventinimas vyko 1936-01-29“.**

Labai atsiprašau skaitytojus, kad pateikiau nuotrauką su klaidingu užrašu. Klaida įsivėlė dėl to, kad pakartojau klaidingą informaciją iš knygos „Lietuvių draugijų veikla Punske ir Seinų krašte 1926–1939 metais“.

Dėkoju tiems, kurie šią klaidą pastebėjo.

Janina Macukonienė

Skarkiškioose, Trakiškėje, Vidugiriuose, Vidugirių Budoje, Vilkapėdžiuose, Žvikeliuose (ten pat, p. 2401).“

Sunkiu karinių susirėmimų metu Didžiulių gyventojai stojo su ginklu ginti mūsų tėvynę, o tarpukariu sugebėjo narsiai ginti savo tautinę tapatybę. Tai įvykdyti padėjo Šv. Kazimiero draugija, kuriai veikiant septynerius metus nedidelio kaimo ūkininkai sugebėjo surengti net apie 20 kultūrinių renginių. Antrojo pasaulinio

karo metu dėl priverstinės repatriacijos savo gimtines paliko net 14 iš 18 šeimų, o sugrįžo tik 5. Kai kuriuose iš paliktų ūkių vėliau apsigyveno kiti žmonės, o 32 ha žemės perėmė Pelelių kolūkis (pagal J. Pajaujį). Gana smarkiai sumažėjęs kaimas savo teatrinės tradicijas atgaivino 1974–1984 m. Šiuo dešimtmečiu dar buvo pastatyti 6 spektakliai: 5 iš jų režisavo mokytojas J. Jankeliūnas, 1 – P. Lukoševičius.

Lietuvos žiniasklaida

2025 03 13–24

Kai prieš 35-erius metus atkūrusi Nepriklausomybę Lietuva pradėjo visų gyvenimo sričių pertvarką, ko gero, niekas negalėjo pagalvoti, kad švietimas ir sveikatos apsauga net ir praėjus dešimtmečiams kiekvieną kartą pasikeitus valdžiai vis dar bus pertvarkomi, reformuojami, tobulinami. O rezultatai? Na, pas šeimos gydytoją kad ir sunkiai, bet dažnai pasiseka patekti per kokią savaitę. Ūmaus susirgimo atveju medikai priima ir po darbo valandų. Bet norint su šeimos gydytojo siuntimu – o kito kelio nėra – patekti pas konkrečios srities specialistą, gali prisieiti laukti ir po kelis mėnesius, nors pagal popierius turi būti ne daugiau kaip 30 dienų. Negana to, kai kurių tyrimų tenka laukti ir ne vienus metus. Kaip sako pacientai, per tokį laiką gali ir numirti. Arba pasveikti...

Tiesa, dabar net ir rajonuose netrūksta privačių gydymo įstaigų. Jei nenori laukti mėnesių mėnesius, gali kreiptis ten, tačiau turėk eurų. Šiais laikais net į provinciją konsultuoti pacientų atvyksta profesorai iš Vilniaus, Kauno. Bet jie savo konsultaciją ir įvertina atitinkamai.

Patys medikai sako, kad jų darbas su kompiuteriu pildant daug nežinia kam reikalingų dokumentų dėl „inovatyvių“ Sveikatos apsaugos ministerijos (SAM) valdininkų sprendimų suėda daugiau laiko, nei jie skiria tiesiogiai pacientui. Ir kaip tos eilės trumpės, jei prieš pusantų metų valdininkai sugalvojo, kad mokiniui tėvai dėl ligos per mėnesį gali pateisinti praleistas pamokas ne daugiau kaip už 5 dienas. Jei daugiau, turi būti gydytojo pažyma. Net jei tai sloga, kuri išgydoma ir be gydytojo. Prie gydytojų kabinetų ištįso tėvų eilės. Aišku, tai daroma kitų pacientų sąskaita. Kur

dar pažymos būreliams ar sporto mokyklai (pavyzdžiui, pažyma, kad vaikas gali žaisti šachmatais), seniūnijai, kad sergantis žmogus gautų pašalpą...

Kas akivaizdžiai pasikeitė per tuos dešimtmečius, tai atlyginimai. O pastaraisiais metais, kai įvairios kvalifikacijos medicinos personalo trūksta ne tik provincijoje, bet ir didesnėse ligoninėse, jie kyla dar sparčiau. Kai kuriose rajonų ligoninėse ypač trūkstami specialistai uždirba daugiau negu kokiame Panevėžyje ar Šiauliuose. Prieš keletą mėnesių Varėna endokrinologui, kardiologui ir neurologui siūlė 4000 eurų atskaičius mokesčius, o Rokiškis šeimos gydytojui – per 5000 eurų!

Deja, slaugytojų akivaizdžiai nemylėjo nė viena valdžia. Jų sunkus darbas tikrai apmokamas per mažai. Todėl nieko keisto, kad niekas nesiveržia jo dirbti. Kaip rašė portalas tv3.lt, Lietuvoje trūksta beveik tūkstančio slaugos specialistų. Prognozuojama, kad iki 2032-ųjų šis skaičius išaugs iki kone 5 tūkstančių. Didelė dalis dabartinių slaugytojų artėja prie pensijos: apie 20 proc. šį darbą dirbančiųjų yra vyresni negu 55 metų. „Pasak slaugytojų, jauni žmonės vengia šio darbo – esą jis per sunkus, atlyginimai per maži, o atsakomybė ir krūvis milžiniški. SAM pripažįsta problemą ir žada pritraukti apie 900 slaugytojų, tačiau kada kels atlyginimus – neaišku. Jaunimas renkasi, kur mažiau atsakomybės, kur nėra mirčių, nėra kenčiančių, sergančių, dejuojančių. Ne tik emociškai šis darbas sunkus, bet ir fiziškai“, – portalui teigė viena slaugytojų vadovė.

Ir Ilgalaiškės priežiūros įstaigų asociacijos prezidentas Jonas Zelba kalbėjo, jog slaugytojų atlyginimai per maži. Ypač kai krūvis didelis. „Dabar

vidutinis atlyginimas siekia apie 1200 eurų atskaičius mokesčius. Dirbančiųjų didesnę negu vieno etato darbo krūvį slaugytojų pakankamai nemažai – virš 10 procentų“, – portalui sakė J. Zelba.

Nors SAM pripažįsta, kad slaugytojų atlyginimai už atliekamą darbą per maži, kiek ir kada juos kels, nežino. Valdininkai sako, kad didžiausias iššūkis yra pritraukti moksleivius į slaugos studijas. Iš viso, tv3.lt duomenimis, ministerija siekia pritraukti 1500 specialistų, iš jų 900 – slaugytojų. Šiam projektui skirta 17 mln. eurų. „Didiname valstybės finansuojamas vietas šimtu vietų. Jų galime skirti labai daug, bet turi būti ir asmenų, norinčių jas užimti“, – kalbėjo SAM Žmogiškųjų išteklių politikos skyriaus vedėja Diana Svaliukaitė.

Naujoji sveikatos apsaugos ministrė Marija Jakubauskienė su komanda paskelbė planus artimiausiems porai metų: į rajonus pritrauks net 100 gydytojų ir 500 slaugytojų. Dar numatyta prisišaukti ne mažiau kaip 280 sveikatos priežiūros specialistų iš užsienio. Tiesa, medikų bendruomenė tokius planus vertina kritiškai. Jie sako, kad užmojai džiugina, tačiau viskas skamba per daug optimistiškai, kad galėtų virsti realybe.

„Pažadai gražūs, bet jų įgyvendinimu nekvepia, nes sveikatos sistemoje sukaupta tiek problemų, kad viską iškuopti labai sudėtinga – kur bebesi, visur duobė“, – situaciją šalies medicinoje naujienų agentūrai BNS vertino Lietuvos medikų sąjūdžio (LMS) valdybos pirmininkė Auristida Gerliakienė. Anot jos, dėl to negalima besti pirštu į vieną kurią politinę jėgą, mat tai užgyventa per visą nepriklausomybės laikotarpį. „Į tai nebuvo kreipiamas dėmesys, dabar bent nebe taip įžūliai meluojama į akis, kad

viskas gerai“, – sakė LMS vadovė.

A. Gerliakienė sutinka, jog su gydytojais dar galima verstis, pažadant net tik ką baigusiems mokslus jauniems specialistams didžiules sutartines algas, priedus. „Tačiau iš kur paimti 500 slaugytojų – jų nėra niekur. Jų per metus viešajam sektoriuje paruošiamame 50“, – sakė medikė. Žmonės pritraukiami darbo sąlygomis, gera kvalifikacijos kėlimo sistema, karjeros galimybėmis, gerais atlyginimais. Bet pinigų Lietuvoje trūko, trūksta ir, panašu, trūks. O „neturint resursų neįmanoma į sistemą pritraukti slaugytojų, nes jiems reikia drastiškai kelti atlyginimus – jie turi gauti 3000–4000 atskaičius mokesčius. Mes neturime pasirinkimo, nes jos išvyksta, su tokia politika neturime kaip konkuruoti, jei slaugytojai sumokame iki 1 tūkst. arba 1,5 tūkst.“, – kalbėjo A. Gerliakienė.

Lietuvos politika be įžeidinėjimų, pravardžiavimų ir skandalų, panašu, nelabai įsivaizduojama. Jei galvoji, o tuo labiau jei darai ne taip kaip aš, tai iškart tampa nepatikimas, įtartinas. „Žiauriausias“ ir paskutinis savo oponento suniekinimas, kai visi kiti „gražūs“ žodžiai jau išsakyti – apkaltinti, kad jis prorusiškas, proputiniškas ir aiškiai veikiamas kažkieno įtakos. Tačiau tai jau lyg ir nusibodę, nelabai paveikia.

Pastarosiomis dienomis politikų žodyne atsirado toks iš istorijos gelmių ištrauktas nemalonus žodžių junginys savo oponentui – „penktoji kolona“. „Penktoji kolona kelia galvą ir, ypač matydamas mūsų komunikacinį foną Lietuvoje, aš matau penktosios kolonos stiprėjimą. Tai paprasčiausia, elementari, buitinė, primityvi penktoji kolona. Mes jiems negalime užleisti komunikacinės erdvės. Mes turime su jais kovoti ir kovoti negailestingai“, – kalbėdamas su žurnalistais Briuselyje pareiškė Gitanas Nausėda.

„Aš mačiau, kad kitiems nebuvo įdomus pristatymas, kad reikėjo išbėgti, žiniasklaidoje pasidalinti savo „įžvalgomis“. Na, yra tam tikra

penktoji kolona Seime besiformuojanti. Mes matome ir pagal balsavimus“, – žiniasklaidai teigė Seimo pirmininkas Saulius Skvernelis po uždaro Seimo posėdžio, kuriame parlamentarams žvalgyba, kariuomenė ir Užsienio reikalų ministerija pristatė saugumo situaciją Lietuvoje, vis kalbant apie žymų gynybos išlaidų didinimą. Regis, politikas išsiveidė, jog dalis kolegų negailėjo kritikos dėl to posėdžio. Nors S. Skvernelis konkrečių asmenų neįvardijo, tačiau, kaip sakoma, ir vaikui aišku, ką omenyje turėjo parlamento pirmininkas.

Be abejo, tokius Seimo pirmininko žodžius ne vienas parlamentaras vertino kritiškai. Juk „penktoji kolona“ vos ne „išdaviko“ sinonimas: penktąją koloną politikoje vadinami asmenys, kurie viešai nedemonstruoja palankumo išorės priešams, tačiau atėjus dienai x su jais bendradarbiauja.

Opozicinės Lietuvos valstiečių, žaliųjų ir Krikščioniškų šeimų sąjungos frakcijos narys Valius Ažuolas dėl S. Skvernelio teiginių apie parlamente besiformuojančią tam tikrą penktąją koloną kreipėsi į etikos sargus. „Noriu, jog būtų ištirti šie teiginiai, nes šešėlis mestas ant viso Seimo ir mes turime sužinoti, kaip yra iš tikrųjų“, – parlamento posėdyje sakė politikas. Valdančiosios koalicijos vadovas premjeras Gintautas Paluckas LRT televizijos laidoje „Dienos tema“ taip pat kritiškai vertino koalicijos partnerio S. Skvernelio mintis. „Parlamentas yra ta vieta, kur tikrai turi rasti vietą visos įvairios nuomonės. Parlamento sienos ištvers įvairiausius samprotavimus, argumentus. Suprantu, kad politikoje galima naudoti įvairius konkurencijos skatinimo instrumentus, reikšti savo politines nuostatas. Bet kai jau kalbame apie tokius rimtus dalykus, kai mums reikia susitelkimo ir buvimo petys petin, štai čia aš matau tam tikrą skaldymą ir poliarizaciją, siekį pasėti abejonę, kad dalis Seimo yra penktoji kolona. Tiesą pasakius, aš nesu girdėjęs nė

vieno Seimo pirmininko, kuris būtų taip pasakęs apie parlamentą, kuriam vadovauja“, – sakė premjeras.

Kritiškai Prezidento ir Seimo pirmininko teiginius apie penktąją koloną vertino ir politologai, situaciją išmanantys žmonės. Apie tai rašyta ir portale lrt.lt paskelbtame straipsnyje „Valstybės galvos mėto penktosios kolonos etiketę: koalicijos kovos ar politikų ribotumas?“. Kalbinti pašnekovai atkreipė dėmesį, kad tai yra politinės kovos, o ne rūpinimasis saugumu. O jos visuomenei ne į naudą.

Buvęs Valstybės saugumo departamento (VSD) vadovas Gediminas Grina sakė, kad politikų epitetai – nieko naujo, ir siūlė „verčiau sekti, kaip Seime balsuojama dėl gynybos klausimų, o ne tai, kokias etiketes vienas kitam klijuoja“. „Kaip šnekėjo, taip šnekės. Čia nieko naujo, įprasta, jei tik kas nors nepatinka, vadinti kremliniu ar dar kuo nors. Labai paprasta sakyti: tai Rusijos ranka, visi greitai randa tokį paaiškinimą“, – sakė jis.

Vilniaus politikos analizės instituto asocijuotasis analitikas Matas Baltrukevičius portalui teigė, jog jam sąvokos „penktoji kolona“ vartojimas buvo netikėtas. „Svarbiausias dalykas šioje situacijoje net man pačiam buvo pasitikrinti sąvokų reikšmę ir istorinį kontekstą. Kalbėjimas apie penktąją koloną atrodo ne visai atsakingas. Dabartiniame Lietuvos kontekste tie pareiškimai reikštų, kad yra politikų, kurie yra praktiškai Rusijos agentai. Kyla klausimas, jei taip yra iš tikrųjų, ką veikia VSD ir teisėsaugos institucijos? Manau, tai mėginimas tirštinti spalvas, pasitelkiant tokią stiprią sąvoką“, – sakė M. Baltrukevičius.

Anot pašnekovo, S. Skvernelis, pirmasis pasakęs, kad Lietuvoje mato valstybės priešų, taip signalizuoja, jog nori pokyčių valdančiojoje koalicijoje. „S. Skvernelio pozicija labai aiški, ko jis dabar nori – kitokios koalicijos sudėties ir kad to paties norėtų socialdemokratai“, – teigė politologas. Jis siūlė politikams atsargiau rinktis žodžius.